

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และสัมภาษณ์บุคคลแบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๕ รูป/คน และจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) บุคลากรผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๙ รูป ที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้วได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอรรถาธิบายและพรรณนาความ

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน ๒๓๕ รูป ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยแจกแบบสอบถามจำนวน ๑๔๘ รูป ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๔.๑ การวิเคราะห์การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ จากการสัมภาษณ์

๔.๒ การวิเคราะห์การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๔ ผลการวิเคราะห์การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ การวิเคราะห์การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ จากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์การพัฒนาการบริหารจัดการของสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์บุคคลแบบเจาะลึก (In-depth interview) ได้แก่ กลุ่มเป้าหมาย คือบุคลากรพระสังฆาธิการ จำนวน ๑๕ รูป ที่มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการบริหาร

จัดการของสำนักศึกษา เมื่อกาลเวลาผ่านไป ผู้บริหารศึกษามีความรู้และทักษะไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการเท่าการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย อีกอย่างหนึ่ง ผู้บริหารการศึกษามีภาระงานอื่นมากเกินไปทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการบริหารจัดการ บุคลากรคือครูอาจารย์ขาดความมั่นคง ความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ขาดขวัญและกำลังใจ ไม่ได้รับสวัสดิการ การสงเคราะห์รายได้และสวัสดิการที่เหมาะสมกับคุณวุฒิ และไม่ได้รับการพัฒนาให้มีรู้ความสามารถในการจัดการ กระบวนการเรียนการสอน ระบบบริหารและพัฒนาบุคลากรยังไม่เป็นระบบ ไม่มีทิศทางในการจัดการที่ชัดเจน ด้านการเงินมีงบประมาณไม่เพียงพอ ไม่สอดคล้องกับภาระงานและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนด้านการบริหารไม่มีแผนงานในการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาอย่างชัดเจนนอกจากนั้น กระแสวัตถุนิยมในสมัยปัจจุบันส่งผลให้บทบาทของวัดและพระสงฆ์ลดลงอย่างต่อเนื่องเป็นผลให้เกิดการขาดแคลนบุคลากรฝ่ายสงฆ์ที่จะมาทำหน้าที่รักษาพระธรรมวินัย การพัฒนาการเรียนรู้เป็นวิธีการทำงานเชิงยุทธศาสตร์ที่เป็นผลมาจากกระบวนการค้นพบและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จริงได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๕ รูป ที่มีผลงานโดดเด่นด้านการบริหารการศึกษาในสำนักเรียน จึงได้ถามตามลำดับขั้นตอน เพื่อสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการศึกษาวิจัยต่อไป

๔.๑.๑ เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ

๔.๑.๒ เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ

๔.๑.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ

๔.๑.๑ เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา หมายถึงการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เป็นพระราชภาระของพระมหากษัตริย์ ทรงจัดให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนตามกำลังสติปัญญา สืบเนื่องเป็นพระราชกรณียกิจมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ครั้นถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นนับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑ ถึงสมัยรัชกาลที่ ๙ พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ทรงรับพระราชภาระอยู่โดยสม่ำเสมอ ทรงปรับปรุงระเบียบบริหารราชการแผ่นดินใหม่ ทรงจัดตั้ง กระทรวง ทบวง กรม ในส่วนกลาง ตลอดถึงมณฑล จังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้านในส่วนภูมิภาคแล้ว พระองค์ทรงปรึกษากับคณะสงฆ์ขอให้แบ่งพระราชภารกิจในการจัดการศึกษาโดยตลอด โดยทรงมอบหมายให้สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงดำเนินการเมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๖๙ และมีการสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมต้องมีการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาครูอาจารย์ โดยส่งครูอาจารย์เข้ารับการอบรมการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ในโครงการอบรมครูอาจารย์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อพัฒนาศักยภาพของครูอาจารย์ กระบวนการเรียนการสอนเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายพร้อมแทรกคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรของหน่วยงานต่างๆ ภายในสำนักเรียน

และศรัทธาสาธุชนทั่วไป นอกจากนั้น การจัดการพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เป็นการจัดการเรียนการสอนให้ดำเนินไปบรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้วางไว้นั้นจะต้องอาศัยการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (๔ M) ประกอบด้วย คน(Men) เงิน (Money) วัสดุ (Materials) และการจัดการ (Management) เป็นต้น ส่วนยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของสำนักเรียนประกอบด้วยหน้าที่พื้นฐานจุดประสงค์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ละเป้าหมายเป็นต้น ผู้บริหารจะต้องทำความเข้าใจในยุทธศาสตร์ให้ดีพอเพื่อทำให้การบริหารการศึกษาสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี สอดคล้องตามหลักทฤษฎีการศึกษา ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จริง ได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๕ รูป ที่มีผลงานโดดเด่นด้านยุทธศาสตร์การบริหารจัดการของสำนักศาสนศึกษา จึงได้ตั้งประเด็นคำถามตามลำดับขั้นตอน เพื่อสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

๑. การบริหารบุคคล

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาการบริหารจัดการของสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการบริหารงานบุคคล ได้ให้คำสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาวิจัยดังนี้

ผู้บริหารใช้การบริหารงานบุคคลในสำนักศาสนศึกษาตามแนวทางการใช้คนให้ตรงกับงาน มีวิธีการใช้บุคลากรตามความสามารถแต่ละบุคคล^๑ นอกจากนั้นแล้วต้องมีจัดการประชุมเพื่อแจ้งรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของอยู่เสมอ และมอบหมายงานแก่บุคคล โดยดูความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล^๒ องค์ประกอบของบุคลากรต้องประกอบไปด้วยการมีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบ มีความรู้ที่เหมาะสมกับหน้าที่ตามความสามารถ^๓ มีความเสียสละต่อการปฏิบัติงานเห็นประโยชน์ของศาสนามากกว่าประโยชน์ส่วนตน ทั้งในเวลาราชการและนอกราชการโดยต้องยึดมั่นในระเบียบวินัยจรรยาบรรณ^๔ และความคล่องตัว บุคลากรต้องเป็นที่เคารพนับถือของพระสงฆ์ สามเณร และประชาชน^๕ และการคัดสรรบุคลากรจะต้องมีวางแผนงานในการบริหารจัดการมีการกำหนดคุณสมบัติบุคคล วางโครงสร้างในการบริหาร วางตัวบุคคลที่จะมาช่วยงาน และบุคคลให้สำนักโดยการคัดสรรจากวิทยฐานะความรู้ความเหมาะสม ความสามารถของแต่ละบุคคลให้เป็นไปตามแนวทางของแผนงานและโครงสร้าง การบริหารเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารสำนักศาสนศึกษา^๖ ต้องมีการกระจายหน้าที่ โดยใช้ความสามารถและ

^๑สัมภาษณ์ พระโสภณธรรมาภิรม เจ้าสำนักเรียนวัดโยธินประดิษฐ์ ตำบลสำโรง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^๒สัมภาษณ์ พระครูประทีปธรรมนาถ เจ้าสำนักเรียนวัดลาดหวาย ตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑ มีนาคม ๒๕๕๗.

^๓สัมภาษณ์ พระครูสุนทรสุตสาร เจ้าสำนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมวัดทองคั้ง, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^๔สัมภาษณ์ พระครูวิธานกิตติวัฒน์ เจ้าสำนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมวัดใหม่, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๗.

^๕สัมภาษณ์ พระครูปลัดชัชวาลย์ อนุโลม เจ้าสำนักเรียนวัดแหลม ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๕ มีนาคม ๒๕๕๗.

^๖สัมภาษณ์ พระครูภาวนาสมณคุณ เจ้าสำนักเรียนวัดชัยมงคล ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๙ มีนาคม ๒๕๕๗.

ความถนัดของแต่ละบุคคลมาใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละบุคคล โดยมีผู้บริหารเป็นผู้เก็บข้อมูลความสำเร็จของงานที่ได้แจกจ่ายให้ไปดำเนินการ^๗ ต้องมีการส่งเสริมให้พระภิกษุมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพทางบุคลากรสงฆ์ การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่นโดยดำเนินงานร่วมกันตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยใช้ปัจจัยนำเข้าไปสนับสนุนการดำเนินการ การกำหนดถึงวัตถุประสงค์ หลักการ นโยบายการทำงานรู้จักริเริ่มการวางแผน โครงการระยะสั้น ระยะยาว มีการแบ่งเบาภาระหน้าที่การทำงาน ความสำคัญและประโยชน์ของการบริหาร ผู้บริหารจะต้องรู้จักหลักการพัฒนาโครงสร้างที่เป็นไปในทิศทางที่ดี ผู้บริหารต้องแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น รับผิดชอบดูแลในการสรรหาบุคลากรเจ้าหน้าที่ การเงิน ผู้บริหารต้องเป็นผู้ตรงต่อเวลา ถกเถียงประเด็นต่างๆ การต่อรองกับบุคคลในหน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์กับหน่วยงานของตน ต้องช่วยให้เกิดการลงมือร่วมใจเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ สำหรับลักษณะการบริหารเป็นกระบวนการทำงานให้เกิดผลดีมีประสิทธิภาพโดยผ่านหลักการบริหาร ๕ ประการคือ

๑) การวางแผน หมายถึง การกำหนดจุดหมายปลายทางการพัฒนากลยุทธ์ การใช้งบประมาณ การวางนโยบาย ขั้นตอนการดำเนินการ ๒) การจัดองค์การ คือการเตรียมงานวางโครงสร้าง วางทีมงานเข้ามาทำงานเป็นต้น ๓) การบริหารบุคคล คือการคัดเลือกคนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่การงาน การสอน การฝึกอบรมพนักงานเพื่อช่วยให้มีความรู้ ความชำนาญเป็นต้น ๔) การอำนวยการ คือการให้รางวัลเพื่อจูงใจพนักงานเป็นต้น ๕) การควบคุม คือการพัฒนามาตรฐาน การปฏิบัติงาน ติดตามการทำงานของพนักงานรวมถึงกิจกรรมต่างๆ เพื่อบรรลุเป้าหมาย แก้ไขปัญหาข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นกับสำนักเรียน^๘ และนอกจากนั้นผู้บริหารต้องมีการต้องสร้างบุคลากร คือผู้ที่จะต้องมาเป็นครูบาอาจารย์ในสำนักศาสนศึกษาของเราเสียก่อน โดยการเสียสละ ทั้งร่างกาย แรงใจ พร้อมทั้งกำลังทรัพย์ สนับสนุนให้พระเถระในสำนักศาสนศึกษาได้มีการศึกษาทั้งนักธรรม บาลี และมหาวิทยาลัยสงฆ์ จนมีความรู้ความสามารถให้เพียงพอแล้วค่อยต่อยอดขยายฐานการศึกษาภายในสำนักของเราพร้อมทั้งจัดสถานที่คือสำนักเรียนนี้ มีอุปกรณ์สื่อสารการเรียนการสอนที่ทันสมัย สะดวกสบาย^๙ ตรวจสอบบุคลากรที่มีความสามารถสมัครใจที่จะมาช่วยในการสอนและนักเรียนที่ได้รับการสอนอยู่ในสังคมสิ่งแวดล้อมอย่างไรจะได้รับการสอนได้ถูกต้อง^{๑๐} และมีการประชุมสัมมนาปรึกษาหารือกัน วิธีการเฟ้นหาบุคลากรที่มีความถนัดในแต่ละด้าน^{๑๑} ผู้บริหาร ควรจะมีวิธีดำเนินการ

^๗ สัมภาษณ์ พระครูวิธานกิตติวัฒน์ เจ้าสำนักเรียนวัดใหม่ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๗.

^๘ สัมภาษณ์ พระครูสถิตกิจโกศล เจ้าสำนักเรียนวัดกลางสวน ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^๙ สัมภาษณ์ พระครูสุนทรสุตสาร เจ้าสำนักเรียนวัดทองคั้ง ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูสุภัทริกจิราทร เจ้าสำนักเรียนวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระมหาบรรเจียด ญาณวีโร เจ้าสำนักเรียนวัดสำโรงเหนือ ตำบลสำโรง อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูโสภณสุตาธาร เจ้าสำนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมวัดปามประสิทธิ์าราม, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๗.

(๑) ต้องเตรียมกำลังคนเพื่อขับเคลื่อนการบริหาร (๒) มีการพัฒนาบุคลากรในสำนักอยู่ตลอดเวลา (๓) เสริมสร้างคุณธรรมในการปฏิบัติงาน^{๑๓}

สรุปได้ว่า ผู้บริหารจัดประชุมเพื่อแจ้งรายละเอียดและวัตถุประสงค์ของงานอยู่เสมอและมอบหมายงานแก่บุคคล โดยดูความถนัดความสามารถของบุคลากรแต่ละคน การพัฒนาการบริหารงานบุคคล โดยทางวัดพิจารณาจากความรู้และประสบการณ์ของบุคคล ให้มีความเหมาะสมกับภาระงาน การเรียน การสอนจะต้องวางแผนในการบริหารงานของสำนักศาสนศึกษาวางโครงสร้างในการบริหาร วางตัวบุคคลที่จะมาช่วยงานจากการคัดสรรจากวิทยฐานะความรู้ความเหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารโดยมุ่งเน้นให้พระภิกษุมิมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพทางคณะสงฆ์พุทธศาสตร์อีกประการหนึ่งในงานการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารต้องสร้างบุคลากร คือ ผู้ที่จะมาเป็นครูบาอาจารย์ต้องเป็นผู้เสียสละ ทั้งร่างกายแรงใจเพื่อสนับสนุนให้พระเณรได้มีการศึกษา ทั้งแผนกนักธรรมบาลี และมหาวิทยาลัยสงฆ์ จนมีความรู้ความสามารถที่เพียงพอแล้วค่อยต่อยอดขยายฐานการศึกษาพร้อมทั้งสถานที่เรียนนี้ต้องมีอุปกรณ์สื่อสรที่ทันสมัยต่อการเรียนการสอนที่จะมาช่วยในการสอนและนักเรียนที่ได้รับการสอนต้องอยู่ในสังคมอย่างไร จะได้ปรับการสอนให้ถูกต้อง ประชุมสัมมนาปรึกษาหารือกัน วิธีการเฟ้นหาบุคลากรที่มีความสามารถในแต่ละด้าน

๒. ด้านบริหารการเงิน

ผู้ทรงคุณวุฒิและบุคลากรให้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยด้านการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการบริหารการเงิน มีดังนี้

๑) สำนักเรียน ได้รับการสนับสนุนการเงินจากเจ้าอาวาส และผู้ให้การอุปถัมภ์วัดและสำนักเรียนอย่างสมบูรณ์ เจ้าอาวาสจะมอบหมายงานแก่อาจารย์ใหญ่เป็นผู้รับผิดชอบดูแลจัดการตามกฎหมายเกณฑ์ของสำนักเรียน การบริหารการเงินโดยการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ตามความจำเป็นที่จะใช้สอยในสำนักเรียน^{๑๔} ให้เป็นไปเพื่อความถูกต้องโดยดูจากสิ่งที่ต้องเร่งด่วนดำเนินการตามความสำคัญเรียงลำดับก่อนหลัง ป้องกันการใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น^{๑๕} อีกประการหนึ่งการจัดทำระบบการควบคุมดูแล ระบบฐานข้อมูลทรัพย์สิน รวมทั้งการบำรุงรักษาทรัพยากรทางการศึกษา จัดตั้งกองทุนการศึกษา การจัดหาเงินนอกงบประมาณเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและบุคลากร มีการจัดทำรายงานการเงิน รวมทั้งการบริหารงบประมาณเพื่อให้เกิดความโปร่งใส และชัดเจนในการปฏิบัติงาน^{๑๖} ต้องมีการจัดสรรงบประมาณที่ได้มา โดยจัดถวายครูสอนตามระดับของชั้นเรียน ตั้ง

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรสุตสาร เจ้าสำนักเรียนวัดทองคั้ง ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระครูโสภณธรรมาภิรม เจ้าสำนักเรียนวัดโยธินประดิษฐ์ ตำบลสำโรง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระครูประทีปธรรมนาถ เจ้าสำนักเรียนวัดลาดหวาย ตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระครูปลัดชัชวาล อนาลโย เจ้าสำนักเรียนวัดแหลม ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๕ มีนาคม ๒๕๕๗.

รางวัลแก่ผู้เข้าเรียนและสอบผ่าน จัดซื้ออุปกรณ์ทางการศึกษาเพิ่มเติม จัดซื้อตำราเรียนให้เพียงพอ และทันสมัยอยู่เสมอ จัดหาอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในห้องเรียน^{๑๗} และต้องแต่งตั้ง สรรหา ผู้บริหารการเงินในสำนักศาสนศึกษาดูแลร่วมกับเจ้าสำนักเรียน เพื่อความโปร่งใสในการบริหาร การเงิน หลีกเลี่ยงข้อกล่าวหาต่างๆ และที่สำคัญทำให้การบริหารงานด้านการเงินเกิดประสิทธิภาพ มากขึ้น^{๑๘} สืบเนื่องจากงบประมาณที่ได้จากหน่วยงานราชการจำนวนน้อย ไม่สามารถมาบริหาร จัดการได้เพียงพอ จึงควรมีการพิจารณางบประมาณเพิ่มสำหรับการจัดการเรียนการสอนสำหรับสำนัก เรียนต่างๆ เพื่อนำไปพัฒนาการบริหารจัดการเรียนการสอนสำนักเรียนให้มีประสิทธิภาพและ เกิดประสิทธิผลต่อไป^{๑๙}

สรุปได้ว่า ผู้บริหารต้องมีวิธีการบริหารจัดการด้านการเงินในสำนักศาสนศึกษา ต้องจัดให้ มีบุคลากรทำหน้าที่ด้านการเงิน เพื่อจัดระเบียบข้อมูล รายงานทางการเงิน และสามารถนำไปเป็น ข้อมูลรายงานทางการเงินไปดำเนินการขอเงินนอกงบประมาณได้ เพื่อความโปร่งใสในการ บริหารงาน และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงาน

๓. การบริหารวัสดุอุปกรณ์

ผู้ทรงคุณวุฒิและบุคลากรให้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยด้านการพัฒนาการบริหารจัดการ สำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการบริหารวัสดุอุปกรณ์ มีดังนี้

การบริหารวัสดุอุปกรณ์จัดหาสถานที่เก็บให้เป็นระเบียบ แยกจัดเก็บให้เป็นหมวดหมู่ แยกประเภท หยิบใช้สะดวก ไม่ต้องเสียเวลาหา^{๒๐} มีการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน ปรับปรุงซ่อมแซม บูรณปฏิสังขรณ์วัสดุอุปกรณ์สำนักเรียนให้ได้ใช้ประโยชน์สูงสุด^{๒๑} จัดหาเจ้าหน้าที่ คอยกำกับดูแล จัดทำบัญชีคุมวัสดุอุปกรณ์รวมทั้งรายรับรายจ่ายในการเบิกจ่ายซื้อวัสดุอุปกรณ์ เหล่านี้^{๒๒} เพื่อมิให้เกิดการสูญหาย และจะต้องมีการปรับปรุงซ่อมแซมดูแลให้วัสดุอุปกรณ์เสื่อมโทรม เสียหายชำรุด^{๒๓} นอกจากนั้นการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในสำนักเรียนควรจัดหาตามความเหมาะสมและ จำเป็นโดยเริ่มจากการจัดหาวัสดุ และอุปกรณ์ที่มีความสำคัญและจำเป็นมากที่สุดรวมถึงต้องมีความ

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระครูปลัดธีระชาติ ธีรปัญญา เจ้าสำนักเรียนวัดคลองพระราม อำเภอแหลมฟ้าผ่า อำเภอสรรคบุรี จังหวัดสมุทรปราการ, ๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระมหาวงศ์ กิตติโสภโณ เจ้าสำนักเรียนวัดครุโน ตำบลบางครุ อำเภอบางปะหัน จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระครูโสภณสุตาธาร เจ้าสำนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมวัดปานประ สิทธาราม, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระโสภณธรรมาภิรม เจ้าสำนักเรียนวัดโยธินประดิษฐ์ ตำบลบางโรง อำเภอบางปะหัน จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระครูประทีปธรรมนาถ เจ้าสำนักเรียนวัดลาดหวาย ตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระครูปลัดชัชวาล อนุโลม เจ้าสำนักเรียนวัดแหลม ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอบางปะหัน จังหวัดสมุทรปราการ, ๕ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูปลัดธีระชาติ ธีรปัญญา เจ้าสำนักเรียนวัดคลองพระราม อำเภอแหลมฟ้าผ่า อำเภอสรรคบุรี จังหวัดสมุทรปราการ, ๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

ปลอดภัยสูงสุดด้วย และยังต้องมีการดูแลรักษาตามกำหนดเวลาเพื่อป้องกันความเสียหาย และเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่สำนักเรียน^{๒๔} ผู้บริหารต้องจัดการดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ในสำนักศาสนศึกษาด้วยนโยบายที่โปร่งใส มีการสับเปลี่ยนบุคลากรเพื่อให้บุคลากรได้ศึกษางานในหน้าที่ต่างๆ ทั้งหมดของสำนักเรียน^{๒๕} และที่สำคัญการเบิกจ่ายวัสดุอุปกรณ์ให้เป็นไปตามแผนงาน นโยบายที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งมีการปลูกฝังให้มีจิตสำนึกที่ดีเพื่อใช้อุปกรณ์ต่างๆ ให้คุ้มค่าที่สุด^{๒๖}

สรุปได้ว่า การบริหารวัสดุอุปกรณ์โดยการจัดแบ่งเป็นระเบียบ แบ่งเป็นหมวดหมู่ตามความจำเป็น และใช้งานบ่อย มีการจัดระเบียบดูแลวัสดุอุปกรณ์ตามกำหนดเวลา มีการบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน จัดเจ้าหน้าที่กำกับดูแลโดยเฉพาะมีการจัดทำบัญชีวัสดุอุปกรณ์ทุกชิ้นในสำนักเรียน จัดทำบัญชีเบิกจ่ายวัสดุอุปกรณ์มิให้เกิดการสูญหาย คัดสรรเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถ ละเอียด ชี้อตรง

๔. การจัดการ

ผู้ทรงคุณวุฒิและบุคลากรให้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยด้านการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการจัดการ มีดังนี้

ผู้บริหารต้องมีการจัดการระบบให้สำนักศาสนศึกษามีการพัฒนาและวิเคราะห์โครงสร้างภารกิจ การดำเนินงาน ปริมาณ คุณภาพ และสภาพของสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติตามระบบการศึกษาคณะสงฆ์ไทย การดูแลอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับประเพณีวัฒนธรรม สังคมของพระภิกษุสามเณร^{๒๗} นอกจากนั้นต้องเอาใจใส่ดูแล ครูผู้สอน ตลอดจนผู้เรียน สร้างศรัทธาให้บุคลากรในสำนักเห็นคุณค่าของการศึกษา^{๒๘} อบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเข้าใจในเนื้อหาที่มีการเรียนการสอนและพัฒนาวิธีการสอนให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน^{๒๙} มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมองเห็นความสำคัญของการศึกษา^{๓๐} โดยการสร้างวิสัยทัศน์ ผลิตคนดีและคนเก่ง จัดการศึกษาและวิจัยที่มีคุณภาพ ผลิตบุคลากร สร้างผลงาน ส่งเสริมวิชาการพระพุทธศาสนา

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระครูภาวนาสมณคุณ เจ้าสำนักเรียนวัดชัยมงคล ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๙ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูโสภณสุตาธาร เจ้าสำนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมวัดป่านประสิทธิ์าราม, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระสมุห์ปิยมิตร อธิปญโญ เจ้าสำนักเรียนวัดคลองปลัดเปรียง ตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระโสภณธรรมาภิรม เจ้าสำนักเรียนวัดโยธินประดิษฐ์ ตำบลสำโรง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูประทีปธรรมนาถ เจ้าสำนักเรียนวัดลาดหวาย ตำบลบางเปรี้ยว อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระครูปลัดชัชวาล อนุโลโย เจ้าสำนักเรียนวัดแหลม ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๕ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระครูปลัดธีระชาติ ธีรปญโญ เจ้าสำนักเรียนวัดคลองพระราม อำเภอแหลมฟ้าผ่า อำเภพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ, ๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

และบริการวิชาการแก่สังคม ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม^{๓๑)} และด้านการจัดการการส่งเสริมให้นักเรียน โดยการจัดหาเงินนอกงบประมาณและจากการสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชนเพื่อนำมาพัฒนา พระพุทธศาสนาตามวัตถุประสงค์^{๓๒)} และที่สำคัญต้องมีการจัดการให้นักเรียนมีความเจริญรุ่งเรือง บริหารนักเรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ พัฒนาความรู้ความชำนาญให้กับบุคลากร มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มอบงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของบุคลากร ติดตามงานที่ได้รับ มอบหมาย รับทราบปัญหาต่างๆ เพื่อช่วยกันแก้ไข^{๓๓)}

สรุปได้ว่า ผู้บริหารต้องมีการจัดระบบบริหารให้นักเรียนมีการพัฒนาต้องมีการกำหนด โครงสร้าง กำหนดแผนงาน ภารกิจ การดำเนินงาน ปริมาณ คุณภาพ และสภาพของสถานศึกษาให้ได้ ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ตามระบบการศึกษาของพระสงฆ์ไทย มีการบริหารจัดการให้สำนักเรียนมีความเจริญรุ่งเรือง บริหารนักเรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ พัฒนาความรู้ความชำนาญ ให้กับบุคลากร มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมอบงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของบุคคล ติดตามงานที่ได้รับมอบหมาย และรับทราบปัญหาต่างๆ พร้อมแก้ไข

๕. ผู้สนับสนุนการศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิและบุคลากรให้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัยด้านการพัฒนาการบริหารจัดการ สำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านผู้สนับสนุนการศึกษา มีดังนี้

ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการจัดหาเงินนอกงบประมาณจากหน่วยงานเอกชนเข้ามา ช่วยเหลือให้การสนับสนุนกิจการการเรียนการสอนของสำนักเรียน^{๓๔)} ระดมทุนเพิ่มเติมจากการรับ บริจาค มีการขอความอนุเคราะห์สนับสนุนจากท้องถิ่น และหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน การสนับสนุนสำนักเรียนให้มีทุนทรัพย์การศึกษาเพิ่มขึ้นเพื่อการพัฒนาในด้านต่างๆ^{๓๕)} การสนับสนุน การศึกษามี ๒ วิธี คือ ระดับจังหวัด เจ้าคณะจังหวัดสมุทรปราการ โดยการชักชวนพระสังฆาธิการทุ กรูปเข้าประชุม แล้วให้นโยบายสนับสนุนการศึกษาโดยเฉพาะบาลี โดยการระดมทุนตามกำลัง และนำ เงินทุนมอบให้แก่สำนักเรียนในจังหวัด^{๓๖)} ระดับวัด ผู้บริหารต้องสร้างศรัทธาบารมีเพื่อเรียกเงินบริจาค จากผู้มีศรัทธา เป็นนักการบริหารทั้งด้านการตลาด การจัดการไปพร้อมๆ กัน

^{๓๑)} สัมภาษณ์ พระครูภาวนาสมณคุณ เจ้าสำนักเรียนวัดชัยมงคล ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัด สมุทรปราการ, ๙ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๓๒)} สัมภาษณ์ พระครูวิธานกิตติวัฒน์ เจ้าสำนักเรียนวัดใหม่ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอพระ สมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๓๓)} สัมภาษณ์ พระสมุห์ปิยมิตร อธิปญโญ เจ้าสำนักเรียนวัดคลองปลัดเปรียง ตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๓๔)} สัมภาษณ์ พระครูสุถิตกิจโกศล เจ้าสำนักเรียนวัดกลางสวน ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอ พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๓๕)} สัมภาษณ์ พระครูสุภัทรกิจจาทร เจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๓๖)} สัมภาษณ์ พระครูภาวนาสมณคุณ เจ้าสำนักเรียนวัดชัยมงคล ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัด สมุทรปราการ, ๙ มีนาคม ๒๕๕๗.

สรุปได้ว่าการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ มีดังนี้

๑) พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้วิชาในวิชาการ มีความพร้อมจะรับภาระศาสนาตามพระราชบัญญัติ กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการสร้างศาสนทายาท

๒) เจ้าสำนักเรียนมีภาระหน้าที่ในการพัฒนารูปแบบการศึกษา ส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้ศึกษาวิจัยและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้มีความพร้อมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

๓) พระภิกษุ สามเณร ผู้ศึกษาในสำนักเรียนต่างๆ มีจำนวนน้อยลง ลดลงเรื่อยๆ นอกจากนี้บางสำนักเรียนได้ปิดการเรียนการสอนชั่วคราว เพราะจำนวนผู้เรียนน้อยลง

๔) กระบวนการจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุ สามเณร เป็นการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมผู้บริหารจะพัฒนารูปแบบให้ได้ดีต้องมีการพัฒนารูปแบบอย่างต่อเนื่อง

๕) การปรับปรุงพัฒนาการศึกษา เป็นทางออกให้นักเรียนมีทางเลือกเรียนได้หลายทาง เป็นการส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อม แต่มีข้อจำกัดด้านบุคลากรไม่เพียงพอ ด้านงบประมาณมีจำนวนจำกัด ทำให้การจัดการขาดประสิทธิภาพ

๖) สามเณรในสำนักเรียนมีปริมาณไม่แน่นอน ส่วนพระภิกษุก็ลดน้อยลงเรื่อยๆ สาเหตุมาจากทางโลกได้เปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่บุคคลทั่วไปได้ศึกษาเลือกเรียนตามอัธยาศัย

๗) การสนับสนุนการเรียนการสอนในเรื่องงบประมาณการจัดจ้างค่าตอบแทนแก่บุคลากร ครู อาจารย์

๘) สำนักเรียนขาดการตรวจ ติดตาม ประเมินการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผลการดำเนินการไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน และไม่สามารถนำผลมาปรับปรุงพัฒนาสำนักเรียน

๑. การบริหารจัดการของสำนักศาสนศึกษาตามหลักอริยบท ๔

การพัฒนาการบริหารจัดการเป็นการปรับตัวเพื่อสนองต่อสภาพแวดล้อม เป็นกุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จ และเพื่อเป็นการบูรณาการให้สอดคล้องตามหลักอริยบท ๔ ซึ่งถือเป็นฐานหรือหนทางไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ผู้ทรงคุณวุฒิและบุคลากรได้ให้แนวคิดด้านการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอริยบท ๔ ไว้ดังนี้

๑) ฉันทะ (ความพึงพอใจ)

ผู้บริหารมีความพอใจงานบริหารในสำนักเรียน เช่น มีการแบ่งภาระหน้าที่การงานให้บุคลากร^{๓๗} บุคลากรก็พอใจและพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่หรืองานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ ให้ความสนใจในงาน และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น^{๓๘} ในการคัดเลือกบุคคลเข้ามาเรียนมาสอน ครูสอนนักเรียนและธรรมศึกษาต้องการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระครูวิธานกิตติวัฒน์ เจ้าสำนักเรียนวัดใหม่ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระครูสถิตกิจโกศล เจ้าสำนักเรียนวัดกลางสวน ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

ถ้าบุคลากรไม่พอ ให้ใช้ระบบรุ่นพี่สอนรุ่นน้อง แต่ต้องสอบถามความสมัครใจ เพราะบุคคลไม่เต็มใจ จะทำให้ความสามารถในการสอนลดลง ส่วนงบประมาณก็จัดหาหนังสืออุปกรณ์ที่ขาดให้เพียงพอต่อครูสอนและผู้เรียน สถานที่เรียนต้องสะอาด ห้องหนังสือต้องเป็นระเบียบ ครูสอนต้องมีความกระตือรือร้น หุ่นเท มุ่งมั่น และมีทัศนคติที่ดี และมีประสบการณ์ในการสอน สื่อความหมายในการสอนได้ดี^{๓๙}

สรุปได้ว่า ฉันทะ การเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับงาน จะทำให้ผู้ที่ได้รับมอบงานที่ตนเองถนัดก็จะเกิดประสิทธิภาพในการทำงาน เกิดความรับผิดชอบ กระตือรือร้น ที่จะรับผิดชอบงานในหน้าที่ของตนเอง

๒) วิริยะ (ความเพียรพยายาม)

ผู้บริหารมีความเพียรพยายามในการแก้ไขปัญหา มีการประชุมติดตามการดำเนินงานในทุกด้าน^{๔๐} มีความมุ่งมั่นที่จะหาวิธีการบริหารจัดการสำนักเรียนของตนให้มีความเจริญ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมาพัฒนาสำนักเรียน^{๔๑} มีการวางแผนงานอย่างเป็นระบบ มีการจัดการสำนักเรียนแต่ละด้านให้สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอน^{๔๒} ข้อสำคัญผู้บริหารต้องหมั่นติดตามงาน ประเมินงาน เพื่อจะได้นำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสำนักเรียน^{๔๓} ทบทวนนโยบายตลอดเวลา ถึงการปฏิบัติ และเพื่อให้มีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน^{๔๔}

สรุปได้ว่า วิริยะผู้บริหารมีความเพียรพยายามในการแก้ไขปัญหา มีการประชุมติดตามการดำเนินงานในทุกด้าน หมั่นติดตามงาน ประเมินงาน เพื่อจะได้นำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสำนักเรียน

๓) จิตตะ (ความเข้าใจ)

ผู้บริหารสำนักเรียนต้องตั้งใจทำงานการเรียนการสอนแผนกธรรมสนามหลวงตามนโยบายที่มีอยู่ มีการบังคับบัญชาตามลำดับชั้นปกครอง มีวิธีการทำงานการเรียนการสอนโดยไม่อคติ ๔ ประการ คือ ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระครูประทีปธรรมนาถ เจ้าสำนักเรียนวัดลาดหวาย ตำบลบางเพรียง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระสมุห์ปิยมิตร อธิปญโญ เจ้าสำนักเรียนวัดคลองปลัดเปรียง ตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระครูสุภัททกิจจาทร เจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระครูปลัดชัชวาล อนุโลโย เจ้าสำนักเรียนวัดแหลม ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๕ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระครูปลัดธีระชาติ ธีรปญโญ เจ้าสำนักเรียนวัดคลองพระราม อำเภอแหลมฟ้าผ่า อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ, ๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระมหาวงศ์ กิตติโสภโณ เจ้าสำนักเรียนวัดครุใน ตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๗.

โมหาคติ ลำเอียงเพราะไม่รู้^{๔๕} สำหรับวิธีลงโทษบุคลากรเจ้าหน้าที่ในสำนักเรียนควรปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎระเบียบ ถ้าบุคคลใดทำความความผิดโดยเจตนาหรือไม่เจตนาที่ดี ต้องมีการพูดคุยกันก่อน ว่ากล่าวตักเตือน นอกจากนั้นต้องมีการยกย่องบุคคลที่ทำความดี มีการเลื่อนขั้น ถ้าเป็นผู้เรียนก็ให้ทุนการศึกษาในระดับชั้นให้สูงขึ้น^{๔๖} ผู้บริหารต้องดำเนินการการเรียนการสอนอย่างเป็นกิจลักษณะต่อเนื่องเป็นระบบไม่ใช่เป็นไปตามยถากรรม จะทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงในกระบวนการเรียนการสอน^{๔๗} ผู้บริหารมีจิตใจในพรหมวิหาร ๔ มีหน้าที่ดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อปฏิบัติให้กำลังใจ เมื่อทำผิดให้อภัยตักเตือน^{๔๘} มีความตั้งใจส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน เอาใจใส่ในการบริหารไม่ทอดธุระ คอยตรวจสอบผลงาน ให้เกิดความก้าวหน้ามีการให้คุณและให้โทษ^{๔๙}

สรุปได้ว่า ผู้บริหารต้องมีความตั้งใจทำงานตามนโยบายที่มีอยู่ การบังคับบัญชาตามลำดับชั้น ใช้วิธีการทำงานการเรียนการสอนโดยไม่อคติ ๔ ประการคือ ฉันทาคติ โทษาคติ ภัยาคติ โมหาคติ จิตใจที่จดจ่อกับงานล้วนเกิดผลดีต่องานที่ทำ จิตตะเป็นธรรมะที่แสดงถึงสติความรอบคอบและความรับผิดชอบที่จะตามมา ซึ่งในสังคมการทำงานปัจจุบันนี้มุ่งเน้นแย่งชิงตำแหน่งกัน และขัดขวางลืมนคิดไปว่างานที่ตนเองต้องรับผิดชอบนั้นคือสิ่งใดกันแน่จิตตะจึงมีความสำคัญในการทำงานโดยไม่วอกแวกออกไปนอกกลุ่มนอกทาง

๔) วิมังสา (การตรวจสอบ)

ผู้บริหารมอบหมายงานให้บุคลากร ครู อาจารย์กำกับดูแลการเรียนการสอน ตรวจสอบการเรียนการสอน ผลการเรียนการสอน ตลอดจนตรวจสอบและประเมินผลให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ^{๕๐} ผู้บริหารจัดการเรียนการสอนทุกสำนักเรียนควรจะดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแม่กองธรรมที่ได้กำหนดวิธีการปฏิบัติ หลักการทำงาน ทั้งหนังสือตำรา หลักสูตร การศึกษานักธรรม มีการมอบประกาศนียบัตรให้ผู้เรียนเมื่อสอบได้ตามเกณฑ์ของการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง เพื่อรับรองคุณวุฒิการศึกษาของพระภิกษุสามเณร^{๕๑} ผู้บริหารหมั่น

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระครูภาวนาสมณคุณ เจ้าสำนักเรียนวัดชัยมงคล ตำบลท้ายบ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, ๙ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระสมุห์ปิยมิตร อธิปญโญ เจ้าสำนักเรียนวัดคลองปลัดเปรียง ตำบลบางแก้ว อำเภอ บางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระครูวิธานกิตติวัฒน์ เจ้าสำนักเรียนวัดใหม่ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระครูวิธานกิตติวัฒน์ เจ้าสำนักเรียนวัดใหม่ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรสุตสาร เจ้าสำนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมวัดทองคู้, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระมหาวงศ์ กิตติโสภโณ เจ้าสำนักเรียนวัดครุโน ตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๕๑} สัมภาษณ์ พระครูปลัดธีระชาติ ธีรปญโญ เจ้าสำนักเรียนวัดคลองพระราม อำเภอแหลมฟ้าผ่า อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ, ๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

ตรวจสอบการปฏิบัติงานว่าดำเนินไปตามแลหรือนโยบายหรือไม่ ต้องอาศัยการประเมินผลเพื่อหาจุดบกพร่องเพื่อทำการแก้ไข ปรับปรุง^{๕๒} มีการควบคุมดูแลภายในสำนักเรียนโดยแต่งตั้งคณาจารย์ทั้งแผนกธรรม แผนกบาลี ได้ทำการตรวจสอบผลการเรียนการสอนตามชั้นเรียนเป็นประจำและสม่ำเสมอ^{๕๓} และควบคุมให้เป็นไปตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ^{๕๔}

สรุปได้ว่า สุดยอดของวิธีทำงานให้สำเร็จอยู่ในอิทธิบาทข้อสุดท้ายนี้วิมังสา แปลว่า การพินิจพิจารณาหมายความว่า ทำงานด้วยปัญญา ด้วยสมมตคิด ไม่ใช่สักแต่ว่าทำคนเราแม้จะรักงานแค่ไหน บากบั่นเพียงใด หรือเอาใจจดจ่ออยู่ตลอดเวลาแต่ถ้าขาดการใช้ปัญญาพิจารณางานด้วยแล้วผลที่สุ่งงานก็ค้างค้ำและผิดพลาดจนได้

๔.๑.๒ เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ

๑. การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาได้ใช้วิธีการบริหาร ๔ ประการ ดังนี้

๑) การวางแผน (Planning)

ผู้บริหารใช้วิธีการวางแผนการทำงานแบบเชิงรุก โดยจัดตั้งคณะกรรมการการทำงาน ตรวจสอบติดตามผลงานการทำงานตามแผนการที่ได้กำหนดไว้ เพื่อการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้คณะกรรมการได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องการจัดการเรียนการสอน^{๕๕} ผู้บริหารต้องกำหนดจุดมุ่งหมายในการทำงานโดยการเลือกวิธีการดำเนินการที่ดีที่สุดเพื่อบรรลุจุดประสงค์ โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA ของเดมมิง คือ Plan วางแผนโดยกำหนดวัตถุประสงค์ ตั้งเป้าหมาย ขั้นตอน วิธีการ ระยะเวลา และทรัพยากร Do ปฏิบัติทำความเข้าใจ และปฏิบัติตามแผน Check ตรวจสอบ ติดตามความก้าวหน้าของงาน ความสำเร็จเมื่อเทียบกับแผน Act ปรับปรุงให้เหมาะสม พัฒนาต่อไป^{๕๖} การปฏิบัติการบริหารในสำนักเรียนในที่นี้สิ่งแวดล้อมและบุคลากรมีความสำคัญและเป็นหลักเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ความสมดุลกับในเหตุปัจจุบันให้เป็นธรรมและมีความหมายในสังคมยุคนี้ให้มาก มีการวางแผนล่วงหน้าเพื่อได้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ

^{๕๒} สัมภาษณ์ พระครูปลัดชัชวาล อนุโลโย เจ้าสำนักเรียนวัดแหลม ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๕ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระครูวิธานกิตติวัฒน์ เจ้าสำนักเรียนวัดใหม่ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๕๔} สัมภาษณ์ พระครูสถิตกิจโกศล เจ้าสำนักเรียนวัดกลางสวน ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระมหาบรรเจียด ญาณวิโร เจ้าสำนักเรียนวัดสำโรงเหนือ ตำบลสำโรง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระครูโสภณสุตาธาร เจ้าสำนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมวัดปามประสิทธิ์าราม, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๗.

เป็นขั้นตอน^{๕๗} และนอกจากนั้นผู้บริหารต้องกำหนดวัตถุประสงค์ วางนโยบาย กำหนดโครงสร้าง สถานที่ จัดหางบประมาณ กำหนดปริมาณบุคลากร จัดตารางการเรียนการสอนให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด^{๕๘}

สรุปได้ว่า ผู้บริหารต้องมีการกำหนดแผน วางแผนเพื่อให้การทำงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และต้องบริหารตามแผนที่กำหนดตามระยะเวลาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งต้องวางแผนเรื่อง การจัดเตรียมสถานที่เรียน ตารางการเรียนการสอน ปริมาณบุคลากร งบประมาณ การใช้วัสดุอุปกรณ์

๒) การจัดองค์การ

ผู้บริหารต้องจัดโครงสร้างบุคลากรในสำนักเรียน มีการมอบหมายหน้าที่อย่างชัดเจน^{๕๙} เพื่อแบ่งภาระหน้าที่ที่ดูแลรับผิดชอบดำเนินการไปตามโครงสร้างการบริหารสำนักเรียนที่ได้กำหนด กฎเกณฑ์ของกฤษฎีกา นอกจากนั้นบุคลากร เจ้าหน้าที่สำนักเรียน และผู้เรียนจะต้องปฏิบัติหน้าที่ตนให้ถูกต้องตามกฎระเบียบของสำนักเรียน^{๖๐} การจัดองค์การเป็นการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างงานกับบุคคลในหน่วยงานนั้นๆ โดยมีการมอบหมายภารกิจ อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เช่น เจ้าสำนักเรียน ฝ่ายสถานที่ ฝ่ายการศึกษาและประเมินผล ฝ่ายเลขานุการ ฝ่ายฆราวาส ฝ่ายบริหาร^{๖๑} การจัดองค์การในสำนักเรียนเจ้าอาวาสเป็น เจ้าสำนักเรียน รองหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส เป็นอาจารย์สอน หรือพระในวัดที่มีความรู้ในธรรมเอกเป็นผู้สอน กำหนดมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติตามความรู้ ความสามารถโดยขึ้นตรงต่อผู้บริหาร^{๖๒} เป็นการกระจายอำนาจในแต่ละบุคคลไปรับผิดชอบอย่างมีเหตุผลในหน้าที่ที่บุคคลนั้นต้องรับผิดชอบตลอดไป จนงานนั้นเสร็จลงด้วยดี บุคลากรในสำนักเรียนที่นี้จะใช้บุคลากรให้พอดีกับงานที่มีอยู่อย่างพอเพียง ให้ได้ประโยชน์และดีขึ้นไปอย่างเหมาะสม^{๖๓}

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระมหาวงศ์ กิตติโสภโณ เจ้าสำนักเรียนวัดศรีใน ตำบลบางครุ อำเภอบางปะเตน จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระครูปลัดธีระชาติ ธีรปัญญา เจ้าสำนักเรียนวัดคลองพระราม อำเภอบางปะเตน จังหวัดสมุทรปราการ, ๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระครูภาวนาสมณคุณ เจ้าสำนักเรียนวัดชัยมงคล ตำบลท้ายบ้าน อำเภอบางปะเตน จังหวัดสมุทรปราการ, ๙ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๖๐} สัมภาษณ์ พระครูวิธานกิตติวัฒน์ เจ้าสำนักเรียนวัดใหม่ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอบางปะเตน จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระครูประทีปธรรมนาถ เจ้าสำนักเรียนวัดลาดหวาย ตำบลบางเพรียง อำเภอบางปะเตน จังหวัดสมุทรปราการ, ๑ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๖๒} สัมภาษณ์ พระครูสถิตกิจโกศล เจ้าสำนักเรียนวัดกลางสวน ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอบางปะเตน จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๖๓} สัมภาษณ์ พระครูโสภณสุตาธาร เจ้าสำนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมวัดป่านประสิทธิ์าราม, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๗.

สรุปได้ว่า การจัดองค์การ เป็นการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างงานกับบุคคลภายในหน่วยงานนั้น โดยมีการมอบหมายภารกิจ อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบเพื่อให้งานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายของหน่วยงาน การจัดองค์การให้มีความเหมาะสม มีการบังคับบัญชาเป็นลำดับชั้น มีการควบคุมดูแล มีการสนับสนุนส่งเสริมปัจจัยนำเข้าไปบริหารสำนักเรียนอย่างถูกต้อง

๓) การสั่งการ

การบังคับบัญชาสั่งการ หมายถึง การสั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง และเป็นการตรวจสอบว่าเขาได้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้ตามศักยภาพหรือไม่ หน้าที่ผู้บริหารต้องใช้ความสามารถจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้ได้ดีที่สุด^{๖๔} เจ้าสำนักเรียนเป็นผู้มอบหมายให้พระภายในวัดทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย วางกฎระเบียบของสำนักเรียนให้อำนาจแก่ครูผู้สอน^{๖๕} การมอบอำนาจหน้าที่การทำงานให้แก่บุคลากรในสำนักเรียนหรือคณะบุคคลหน่วยงานรองลงไปปฏิบัติศาสนกิจหรือดำเนินการแทน ตามความเหมาะสมแก่ความรู้ความสามารถ ปกครองดูแลบุคลากรด้วยการบังคับบัญชาสั่งการอย่างถูกต้องเหมาะสม^{๖๖} บุคลากรมีการสั่งการให้บุคลากร ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียน ตั้งอยู่ในกฎระเบียบ ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้อง มีการบังคับบัญชาการตามลำดับชั้นการปกครอง^{๖๗}

สรุปได้ว่า การบังคับบัญชาสั่งการ หมายถึง การสั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่ได้มอบหมายตามความรู้ความเหมาะสม ปกครองดูแลบุคลากรด้วยการบังคับบัญชาอย่างถูกต้องตามกฎระเบียบสำนักเรียน

๔) การประสานงาน

ผู้บริหารมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานทางการศึกษา จัดประชุมทีมงานเพื่อปรึกษาแนวทางการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพการเรียนการสอนถูกต้องตามหลักวิชาการ หลักสูตรการศึกษาปัจจุบัน^{๖๘} การประสานงาน หมายถึง การที่บุคคลหรือหน่วยงานในองค์กรได้ มีการทำงานร่วมกันเป็นบุคคล เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน และการกระทำต้องต่อเนื่อง สอดคล้องกันเพื่องานจะได้สำเร็จและมีประสิทธิภาพ การสร้างความเป็นความสามัคคีเพื่อลดความขัดแย้ง ความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสมานฉันท์และสิ่งสำคัญที่ทำให้การประสานงานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างราบรื่นคือการ

^{๖๔} สัมภาษณ์ พระครูปลัดธีระชาติ ธีรปัญญา เจ้าสำนักเรียนวัดคลองพระราม อำเภอแหลมฟ้าผ่า อำเภอสุมทรีเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ, ๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๖๕} สัมภาษณ์ พระครูปลัดชัชวาล อนุโลโย เจ้าสำนักเรียนวัดแหลม ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอสุมทรีเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ, ๕ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๖๖} สัมภาษณ์ พระครูวิธานกิตติวัฒน์ เจ้าสำนักเรียนวัดใหม่ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอสุมทรีเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๖๗} สัมภาษณ์ พระมหาวงศ์ กิตติโสภโณ เจ้าสำนักเรียนวัดครุโน ตำบลบางครุ อำเภอสุมทรีเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๖๘} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรสุตสาร เจ้าสำนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมวัดทองคู้, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

ติดต่อสื่อสาร^{๖๙} การติดต่อประสานประโยชน์แก่หมู่คณะอาจารย์และเจ้าหน้าที่ในส่วนงานต่างๆ ภายในหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความสามัคคีปรองดอง ให้เกิดประโยชน์ส่วนรวมและมีความร่วมมือร่วมใจ ประสานงานช่วยเหลือกันและกัน^{๗๐} การประสานงานแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ประสานงานภายในสำนักเรียน และประสานงานภายนอกสำนักเรียน มีการประชุมปรึกษาเรื่องการเรียนการสอนในระหว่างผู้บริหารด้วยกัน หรือระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา^{๗๑}

สรุปได้ว่า การจัดให้คนในองค์การทำงานสัมพันธ์สอดคล้องกันโดยจะต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และมาตรฐานการปฏิบัติขององค์กรเป็นหลัก ต้องมีการจัดระเบียบ วิธีการทำงาน อีกทั้งความร่วมมือในการปฏิบัติงานเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อให้เกิดความคิด ความเข้าใจตรงกันในการร่วมมือปฏิบัติให้สอดคล้องตลอดเวลา ลดความขัดแย้งในหน่วยงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๕) การควบคุม

การควบคุมงานเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนและเป้าหมาย หรือข้อตกลงตามที่กำหนดไว้หรือไม่^{๗๒} ทางสำนักเรียนมีการควบคุมดูแลการบริหารสำนักเรียนและมีการทดสอบประเมินผลการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อกำหนดผลการพัฒนาการบริหารจัดการได้ง่ายขึ้น^{๗๓} การควบคุมดูแลการบริหารในสำนักเรียนจะต้องคอยติดตามงานนั้นๆ ที่มอบหมายให้กับบุคลากรอย่างใกล้ชิดว่างานที่รับผิดชอบนั้นก้าวหน้าไปถึงไหนแล้วการประเมินการดำเนินการของบุคลากรจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ผู้บริหารต้องเข้าไปควบคุมดูแล เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนที่ยั่งยืน^{๗๔} ผู้บริหารมีหน้าที่สำคัญในการกำกับดูแลปัจจัยนำเข้าไปได้แก่ บุคลากร การเงิน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในสำนักเรียน และวิธีการจัดการในสำนักเรียนให้มีการดำเนินการถูกต้องเป็นไปตามกฎระเบียบ รวมถึงการประเมินผลการทำงานที่ผ่านมาย่างโยนิโสมนสิการ^{๗๕}

^{๖๙} สัมภาษณ์ พระมหาวศ กิตติโสภโณ เจ้าสำนักเรียนวัดครุใน ตำบลบางครุ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๗๐} สัมภาษณ์ พระครูสถิตกิจโกศล เจ้าสำนักเรียนวัดกลางสวน ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๗๑} สัมภาษณ์ พระครูวิธานกิตติวัฒน์ เจ้าสำนักเรียนวัดใหม่ ตำบลในคลองบางปลากด อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๗๒} สัมภาษณ์ พระครูปลัดธีระชาติ ธีรปัญญา เจ้าสำนักเรียนวัดคลองพระราม อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสมุทรปราการ, ๗ มีนาคม ๒๕๕๗.

^{๗๓} สัมภาษณ์ พระสมุห์ปิยมิตร อธิปัญญา เจ้าสำนักเรียนวัดคลองปลัดเปรียง ตำบลบางแก้ว อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๗๔} สัมภาษณ์ พระครูสุภัททกิจจาทร เจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสมุทรปราการ, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๗.

^{๗๕} สัมภาษณ์ พระครูภาวนาสมณคุณ เจ้าสำนักเรียนวัดชัยมงคล ตำบลท้ายบ้าน อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสมุทรปราการ, ๙ มีนาคม ๒๕๕๗.

สรุปได้ว่า การติดตามผลงานของบุคลากรภายในสำนักเรียน เพื่อต้องการทราบแต่ละฝ่าย ได้ปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายสำนักเรียน มีวิธีการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องที่สำคัญการป้องกันไม่ให้อยู่หย่อนต่อหน้าที่การงานและละทิ้งหน้าที่การงานในสำนักเรียน มีการกำกับดูแลการบริหารพร้อมทั้งมีการเสนอผลการบริหารอยู่อย่างสม่ำเสมอ

๔.๑.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ

เจ้าสำนักเรียนเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการจัดการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ด้วยปัจจัยนำเข้าไป มีการบริหารงานบุคคล การบริหารการเงิน การบริหารวัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ เป็นต้น สำหรับกระบวนการจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการควบคุม ปัจจัยนำออกคือ ผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงาน เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกด้วยการกำหนดถึงการพัฒนารูปแบบ เช่น ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการอำนวยการ และด้านการควบคุม เป็นต้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแนวทางที่เหมาะสมเพื่อการบูรณาการหรือการประยุกต์ใช้กับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในปัจจุบันให้ความชัดเจนขึ้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. การพัฒนารูปแบบเพื่อการวางแผน

การพัฒนารูปแบบด้านการวางแผนการศึกษา ตามหลักการบริหาร ๔ M มีการวางแผนบุคคล (Man) ทำอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพ การวางแผนการเงิน (Money) จัดสรรเงินงบประมาณต่างๆ ใช้จ่ายต้นทุนน้อยที่สุดแต่ให้มีประสิทธิภาพ การวางแผนวัสดุอุปกรณ์ (Material) ผู้บริหารจะทำการอย่างไรให้สิ้นเปลืองน้อยที่สุด และการวางแผนการจัดการ (Management)

๑.๑ การวางแผนบุคคล (Man) ผู้บริหารควรพิจารณาถึงความรู้ ความสามารถของอาจารย์และบุคลากรในสำนักเรียนก่อน จึงจะสามารถกำหนดการวางแผนได้ตามความต้องการ และพบว่า

๑) อาจารย์ใหญ่จะเป็นผู้อำนวยการวางแผนบุคคลแทนเจ้าสำนักเรียน โดยมีการประชุมปรึกษาหารือกันภายในเท่านั้น แล้วก็ขอมติความเห็นชอบในที่ประชุมสงฆ์

๒) การวางแผนบุคคล ผู้บริหารมีการประชุมกันเพื่อกำหนดวางแผนแนวทางการจัดการเรียนการสอน ให้ชัดเจน

๓) สำนักเรียนมีวิสัยทัศน์ ต้องการให้นักเรียนได้ศึกษาพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า มีพันธกิจ คือ ดำเนินการตามกฎระเบียบของสำนักเรียนและนโยบายของมหาเถรสมาคม มีกฎเกณฑ์ของวัดให้นักเรียนทุกรูปต้องเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ของสำนักเรียน

๔) เจ้าสำนักเรียนมอบหมายให้อาจารย์ใหญ่เป็นผู้ดูแลรักษากฎระเบียบของสำนักเรียน อาจารย์ใหญ่จะมอบหมายภาระหน้าที่ให้แก่คณะครูอาจารย์ดูแลรักษากฎระเบียบของสำนักเรียน

๕) ในเรื่องการวางแผนบุคคล ทางเจ้าสำนักเรียนจะเรียกประชุมคณะครูอาจารย์ มาประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อกำหนดวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับปริมาณครูอาจารย์ และนักเรียนในสำนักเรียน

๖) เจ้าสำนักเรียนและผู้บริหาร จะเป็นผู้กำหนดตัวบุคคล เพื่อให้มาทำหน้าที่สอนตามความถนัดของแต่ละบุคคล

๑.๒ การวางแผนการเงิน (Money) ผู้บริหารจะพิจารณากฎเกณฑ์การจัสตรการเงินในสำนักเรียน ดังมีรายละเอียดดังนี้

๑) อาจารย์ใหญ่จะเป็นผู้ดำเนินการแทนเจ้าสำนักเรียนโดยมีการประชุมปรึกษาหารือกันภายในเท่านั้น แล้วก็ขอมติความเห็นชอบในที่ประชุมสงฆ์ จัดทำเงินงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่องานศาสนศึกษา เช่น ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ค่าวัสดุอุปกรณ์การเรียน ค่านิตยภัตรของคณะครู และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสำนักเรียน

๒) เจ้าสำนักเรียนเป็นผู้กำหนดแผนการจัสตรเงินงบประมาณ โดยร่วมกันพิจารณาและอนุมัติงบประมาณตามขั้นตอน ตามระเบียบที่ถูกต้องของสำนักเรียน

๓) การวางแผนการเงินของสำนักเรียน จัดทำระบบขั้นตอน แบบฟอร์มการเบิกจ่าย การขออนุมัติ เป็นหลักปฏิบัติอย่างชัดเจน มีการลงนามทุกครั้งก่อนการเบิกจ่าย มีหลักฐานการรับจ่ายทุกครั้ง

๔) ดำเนินการจัดหาทุนในการดำเนินการล่วงหน้าของทุกๆ ปีงบประมาณ เพื่อรองรับการใช้จ่ายเงินและไม่ให้เกิดการติดขัดในการบริหารงาน

๑.๓ การวางแผนวัสดุอุปกรณ์ (Materials) ผู้บริหารจะพิจารณาถึงกำหนดหน้าที่ให้คณะครู อาจารย์ และบุคลากรได้รับเป็นภาระในการดำเนินงาน ตั้งแต่จัดทำ จนกระทั่งเก็บรักษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑) อาจารย์ใหญ่จะเป็นผู้ดำเนินการแทนเจ้าสำนักเรียนโดยมีการประชุมกัน เพื่อขอมติในการเห็นชอบการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนภายในสำนักเรียน

๒) จัดทำระเบียบ กฎเกณฑ์ ขั้นตอนการปฏิบัติในการจัดซื้อ จัดหาวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน การรับ เบิก จ่าย ให้เป็นไปตามระเบียบ

๓) จัดทำระเบียบการจัดเก็บรักษา ซ่อมแซม เพื่อให้วัสดุอุปกรณ์เหล่านั้น มีอายุการใช้งานเพิ่มขึ้นและพร้อมใช้ตลอดเวลา

๔) มีการจัดทำรายการวัสดุอุปกรณ์ใช้งาน ไว้ทุกชิ้น เพื่อการควบคุมวัสดุอุปกรณ์เหล่านั้นให้คงอยู่มีใช้ตลอดเวลาที่จำเป็น

๕) มีการกำหนดการตรวจ ติดตาม ประเมินผลการใช้งาน ว่ามีของที่จะต้องซ่อมแซม จัดหาใหม่ เหลืออยู่เท่าไร พอใช้สำหรับปีปัจจุบันหรือไม่ และเพื่อทำการปรับปรุงงบประมาณเพื่อใช้จ่ายในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์เพิ่มเติมในปีการศึกษาใหม่

๖) มีการจัดทำรายงาน เพื่อจัดหา และวางแผนในการจัดการกับวัสดุอุปกรณ์

๑.๔ การวางแผนการจัดการ (Management) เป็นภาระหน้าที่ของเจ้าสำนักเรียน โดยตรงถึงกระบวนการทำงานทั้งคณะครู อาจารย์ และบุคลากร เพื่อจะบริหารจัดการให้สำนักเรียนได้เป็นหน่วยงานสำหรับเพื่อให้เกิดการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑) เจ้าสำนักเรียนจัดทำระเบียบ กฎกติกา สำหรับสำนักเรียน เพื่อควบคุมให้การบริหารจัดการสำนักเรียนเป็นไปในกรอบกติกาที่กำหนดไว้

๒) มีการจัดทำระเบียบ กฎกติกาไว้เห็นอย่างชัดเจน และมีการทบทวนหลักปฏิบัติตลอดเวลา เพื่อจะได้มีการปรับปรุงให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน

๓) มีการจัดทำสายการบังคับบัญชา แสดงไว้ในที่เห็นชัดเจน

๔) มีการจัดทำ กฎ ระเบียบ กติกาให้ทันสมัยและถูกต้องตลอดเวลา

๕) มีการจัดทำนโยบายของผู้บริหารสำนักเรียน เพื่อให้บุคลากรในสำนักเรียนทำตามนโยบาย เพื่อให้งานต่างๆ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และแผนที่ได้กำหนดไว้

๔.๒ การวิเคราะห์การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผลการสนทนากลุ่มงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group) บุคลากร ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๙ รูป ที่มีบทบาทโดดเด่นทางด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมในพื้นที่ศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมโรงเรียนวัดทรงธรรม อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยผู้ร่วมสนทนากลุ่มได้แสดงความคิดเห็นที่เป็นหลักวิชาการ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๒.๑ ผู้บริหารสำนักศาสนศึกษา

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการศาสนศึกษา ซึ่งเสนอเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

๑. การจัดการศึกษานักธรรมในจังหวัดสมุทรปราการต้องมีการพัฒนาการบริหารจัดการทั้งเรื่องการวางแผนปัจจุบันและอนาคตให้เกิดความชัดเจน การจัดองค์กรให้มีรูปแบบการทำงานที่ชัดเจน การบังคับบัญชาสั่งการให้เป็นไปตามระบบที่ชัดเจน การติดต่อประสานงานกับบุคลากรที่เป็นระบบชัดเจน และการควบคุมทรัพยากรทั้งปวงให้มีการดำเนินการตามลำดับขั้นตอน กฎระเบียบของสำนักเรียน^{๗๖}

๒. การจัดการศึกษานักธรรมในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ ต้องมีการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งปวงให้เกิดความเหมาะสม ทั้งทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงิน งบประมาณ ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้สำนักงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรม เทคนิคการจัดการทรัพยากรดังกล่าวข้างต้น ผู้บริหารต้องมีการบูรณาการให้เหมาะสม เช่น การวางแผน การจัดองค์กร การ

^{๗๖} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูเกษมคณานุสิฐ เจ้าอาวาสวัดบางกระสอบ ตำบลบางกระสอบ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

บังคับบัญชาสั่งการ การติดต่อประสานงาน และการควบคุมการทำงานทั้งหมดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน^{๗๗}

๓. ผู้บริหารต้องมุ่งหมายหรือให้ความสำคัญกับการเรียนการสอน ตลอดจนถึงอุปกรณ์ สถานที่ในการเรียน และที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ สวัสดิการที่ให้กับผู้เรียน เช่น หนังสือ อุปกรณ์การเขียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้สึกอยากเรียน และเรียนอย่างสนใจยิ่งขึ้น^{๗๘}

๔. การจัดการศึกษานักธรรมชั้นตรี โท และเอก พระสังฆาธิการผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ต้องมีการพัฒนาการบริหารจัดการด้านบุคลากรเจ้าหน้าที่ ด้านการบริหารการจัดการ และด้านอาคารสถานที่ตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม^{๗๙}

๕. การจัดการศึกษานักธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ ต้องมีการพัฒนาการบริหารจัดการทั้งในเชิงรับและเชิงรุก มีการจัดกระบวนการให้เป็นทีมงานมีการพัฒนาทรัพยากรแนวใหม่ ทั้งด้านบุคลากร กล่าวคือ ทั้งผู้สอน เจ้าหน้าที่ นักเรียน เจ้าสำนักเรียน ให้มีทีมงานบริหารการศึกษาที่มีผลงานตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบายการเรียนการสอนตามกรอบแนวคิดการทำงานของแม่กองธรรมสนามหลวง ส่วนเรื่องวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนก็มีส่วนสำคัญในการจัดการเรียนการสอน อาคาร สถานที่ที่มีส่วนสำคัญที่ทางเจ้าสำนักเรียนจะต้องดำเนินการให้พร้อมตลอดเวลา การจัดตารางเรียนให้ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบในโรงเรียนพระปริยัติธรรม วิธีการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอนให้มีระบบชัดเจน มีเป้าหมายชัดเจน มีการส่งเสริมการเรียนการสอนที่ชัดเจน^{๘๐}

๖. จุดแข็งการทำงานคือต้องมีการจัดการอย่างจริงจัง อย่างที่เป็นอยู่นั้นไม่ค่อยเน้นการเรียนการสอน ไม่มีการเข้มงวดในการเรียน ถ้าการเรียนไม่เข้มงวดเสียแล้ว พระที่สอนไม่ได้หลักธรรมไม่สามารถท่องหลักได้ เมื่อมาสอนหรือเป็นครูสอน ต้องดูหนังสือสอน ไม่สามารถหยิบยกหลักธรรมมาอธิบายได้ ไม่สร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนไม่มีคุณภาพ ไม่มีฐานทางธรรม การที่จะเรียนจะสอนต้องดีทั้งเครื่องส่งคือครูสอน และเครื่องรับคือนักเรียน^{๘๑}

๗. ผู้บริหารต้องมียุทธศาสตร์ในการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เข้าถึงระบบการเรียนการสอน การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การศึกษาให้พร้อมสำหรับนักเรียน และมีสวัสดิการให้กับครู อาจารย์ และนักเรียนพระปริยัติธรรมทุกรูป มีการดำเนินการเรียนการสอนให้ถูกต้องตามหลักสูตรแม่กองธรรมสนามหลวง มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถให้แก่ นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ^{๘๒}

^{๗๗} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูใบฎีกาบุญช่วย ตีสโน เจ้าอาวาสวัดบางฝั๊นอก ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอสรรคบุรี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๗๘} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปลัดเรีงศักดิ์ เขมจาโร เจ้าอาวาสวัดบางกระเจ้านอก ตำบลบางกระสอบ อำเภอสรรคบุรี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๗๙} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปลัดภานุรักษ์ สุเมโย เจ้าอาวาสวัดป่าเกด ตำบลทรงคนอง อำเภอสรรคบุรี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๘๐} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดวิสุทธิวัฒน์ เจ้าคณะตำบลบางยอ-บางกระเจ้า ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดคันลัด ตำบลทรงคนอง อำเภอสรรคบุรี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๘๑} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวินัยธรจิรวัฒน์ อติเมโธ รองเจ้าอาวาสวัดบางกอบัว ตำบลบางกอบัว อำเภอสรรคบุรี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๘๒} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวิลาสสรคุณ เจ้าอาวาสวัดบางน้ำผึ้งใน ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอสรรคบุรี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

๘. การจัดการศึกษานักธรรมชั้นตรี โท และเอก พระสังฆาธิการต้องมียุทธศาสตร์ในการจัดการแบบผู้มีสติความรู้ ความสามารถ การสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ มีเทคนิคการจูงใจบุคลากร ทั้งครู อาจารย์ และนักเรียนให้สนใจการศึกษาเล่าเรียนอย่างสม่ำเสมอ^{๘๓}

๙. จุดแข็งการทำงานด้านการเรียนการสอน คือ บุคลากรในสำนักเรียนกล่าวคือ ครู อาจารย์ มีอยู่พร้อมวัสดุอุปกรณ์มีอยู่พร้อม งบประมาณมีอยู่พร้อม ส่วนนักเรียนทุกวันนี้ถึงจะมีจำนวนพอประมาณ แต่การเรียนการสอนก็เป็นไปตามหลักสูตรธรรมสนามหลวงกำหนดไว้ นอกจากนั้น เนื้อหาสาระการเรียนรู้ก็เท่าเดิมไม่มากนักน้อย ผู้บริหารก็ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในสำนักเรียนของตนด้วยความเสียสละ^{๘๔}

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสำนักศาสนศึกษา การจัดการศึกษานักธรรมในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ ต้องมียุทธศาสตร์ในการจัดการทรัพยากรทั้งปวงให้เกิดความเหมาะสมทั้งทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงิน งบประมาณ ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้สำนักงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรม เทคนิคการจัดการทรัพยากรดังกล่าวมาข้างต้น ผู้บริหารจะต้องมีการบูรณาการให้เหมาะสม เช่น การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชาสั่งการ การติดต่อประสานงาน และการควบคุมการทำงานทั้งหมดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนั้น ผู้บริหารต้องมุ่งหมายหรือให้ความสำคัญกับการเรียนการสอน ตลอดจนถึงอุปกรณ์ สถานที่เรียน และที่สำคัญอย่างหนึ่งคือสวัสดิการที่ให้กับผู้เรียน เช่น หนังสือ อุปกรณ์การเขียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้สึกอยากเรียน และเรียนอย่างสนใจยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้บริหารต้องมียุทธศาสตร์ในการมุ่งหมายบุคลากรได้รู้ความหมายการเรียนการสอน เข้าถึงกระบวนการเรียนการสอน การจัดการวัสดุอุปกรณ์การศึกษาให้พร้อมสำหรับนักเรียน และมีสวัสดิการให้กับครู อาจารย์ และนักเรียนพระปริยัติธรรมทุกรูป มีการดำเนินการเรียนการสอนให้ถูกต้องตามหลักสูตรแม่กองธรรมสนามหลวง มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถให้แก่ นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

๔.๒.๒ วิสัยทัศน์การทำงาน

ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นและเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

๑) การจัดการศึกษานักธรรมในจังหวัดสมุทรปราการ มีจุดอ่อนในการจัดการทั้งเรื่องการวางแผนปัจจุบันและอนาคตที่ไม่ชัดเจน การจัดองค์กรที่มีรูปแบบการทำงานไม่ชัดเจน การบังคับบัญชาสั่งการเป็นไปตามระเบียบที่ไม่ชัดเจน การติดต่อประสานงานกับบุคลากรเป็นระบบที่ไม่ชัดเจน และการควบคุมทรัพยากรทั้งปวงคงมีการดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ตามกฎระเบียบของสำนักเรียนที่ไม่ชัดเจน ส่งผลให้การดำเนินการเป็นไปในทิศทางที่ไม่บรรลุเป้าหมาย^{๘๕}

^{๘๓} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดพัฒนะ วฑฒโน เจ้าอาวาสวัดราชบุรณรังสรรค์ ตำบลบางกระเจ้า อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๘๔} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดสำราญ จิตตภาโร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทองแก้ว ตำบลบางยอ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๘๕} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูเกษมคุณานุสิฐ เจ้าอาวาสวัดบางกระสอบ ตำบลบางกระสอบ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

๒) จุดอ่อนการจัดการศึกษานักธรรมในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ คือ ผู้บริหารขาดยุทธศาสตร์ในการจัดการทรัพยากรทั้งปวงให้เกิดความเหมาะสม ทั้งทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงินงบประมาณ ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้สำนักงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ขาดเทคนิคการจัดการทรัพยากรดังกล่าวมาข้างต้น ผู้บริหารจะต้องมีการบูรณาการให้เหมาะสม เช่นการวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชาสั่งการ การติดต่อประสานงาน และการควบคุมการทำงานทั้งหมดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพราะฉะนั้น ผู้บริหารต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่ทั้งเชิงรับและเชิงรุกให้เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน^{๘๖}

๓) ครู อาจารย์ที่ทำหน้าที่เป็นผู้สอน ไม่มีทักษะหรือแผนในการสอน ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ นอกจากความรู้ทางธรรมแล้ว ครู อาจารย์ยังจำเป็นต้องมีความรู้ทางโลก รอบตัวด้วย ต้องพยายามหาเทคนิคการสอนให้เกิดความรู้สึกรักสนุกสนานไม่น่าเบื่อ^{๘๗}

๔) ครู อาจารย์ผู้สอนหนังสือนักธรรมในจังหวัดสมุทรปราการขาดวิสัยทัศน์ในการทำงาน ไม่มีกำลังใจในการทำงาน ขาดแรงจูงใจ รวมทั้งมีความท้อแท้ใจในการทำงาน สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือความสามัคคีในหมู่คณะครู อาจารย์ในสำนักเรียนไม่ค่อยจะมีความพร้อม ก็เป็นที่ทราบโดยทั่วกันแล้วว่าสำนักเรียนมีการขาดแคลนบุคลากร คือ ขาดนักเรียน สำนักเรียนมีเจ้าหน้าที่ทำงานน้อยมากในการบริการแก่นักเรียน ขาดปัจจัยสนับสนุนในเรื่องความสะดวกสบาย เช่น ไตรจีวร อาหารบิณฑบาต เสนาสนะที่อยู่อาศัย โรงเรียนพระปริยัติธรรมไม่อำนวย และขาดแคลนยารักษาโรค เมื่อเวลาเจ็บไข้ได้ป่วย หรือมีอุบัติเหตุ^{๘๘}

๕) จุดอ่อนการทำงานเนื่องจากพระนักเรียนไม่เรียนจริง ไม่เห็นความสำคัญของการเรียนหนังสือ ทำให้นักเรียนที่จบไปไม่มีคุณภาพ^{๘๙}

๖) การทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจให้กับนักเรียนการรู้จุดอ่อนคือความไม่เข้าใจนักเรียนแต่ละคน และการอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้อย่างรวดเร็ว และการแนะแนวการเรียน การดูหนังสือ โดยผู้เรียนแต่ละรูปจะมีพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจแตกต่างกัน^{๙๐}

^{๘๖} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูใบฎีกาบุญช่วย ตีสโน เจ้าอาวาสวัดบางน้ำผึ้งนอก ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๘๗} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปลัดเรีงศักดิ์ เขมจาโร เจ้าสำนักเรียนวัดบางกระเจ้านอก ตำบลบางกระสอบ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๘๘} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดวิสุทธีวัฒน์ (ไพโรจน์) เจ้าคณะตำบลบางยอ-บางกระเจ้า ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดคันลัด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๘๙} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวินัยธรจิรวัฒน์น้อยติเมโธ รองเจ้าอาวาสวัดบางกอบัว อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๙๐} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวิสาลสรคุณเจ้าอาวาสวัดบางน้ำผึ้งใน ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

๓) จำนวนนักเรียนได้ลดลง ผู้เรียนมีคุณสมบัติพร้อมแต่ใจไม่สู้ในการศึกษาเล่าเรียน เนื่องจากติดอยู่ในโลกอินเทอร์เน็ต การสื่อสารสมัยใหม่ นวัตกรรมใหม่ๆ เข้ามามีชีวิตความสนใจนักเรียน ส่งผลให้การศึกษาชั้นมัธยมศึกษาทุกชั้นปีด้อยคุณภาพ^{๙๑}

๔) การทำงานของบุคลากรด้านการเรียนการสอนขาดคุณภาพ สารการเรียนรู้ของผู้บริหารต้องจัดการระบบการเรียนการสอนให้เป็นระบบชัดเจน^{๙๒}

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษามัธยมศึกษาในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ ผู้บริหารขาดยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งปวงที่มีอยู่ให้เหมาะสม โดยเฉพาะทรัพยากรบุคคลซึ่งขาดความรู้ความชำนาญ เทคนิคในการสอน ผู้บริหารต้องมีการบูรณาการด้านการวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชาสั่งการ การติดต่อประสานงาน และการควบคุมการทำงานของบุคลากรให้ทั่วถึง และมีประสิทธิภาพเพื่อให้ทรัพยากรเหล่านั้นนำมาใช้ประโยชน์ทำให้เกิดประสิทธิผลต่อไป

๔.๒.๓ การจัดการเรียนการสอนมัธยมศึกษา

บุคลากรและผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นไว้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติไว้ดังนี้

๑) การจัดการเรียนการสอนมัธยมศึกษาต้องบริหารจัดการทั้งในเรื่องการวางแผนปัจจุบัน และในอนาคตเพื่อให้เกิดความชัดเจนกับผู้ปฏิบัติ และเป็นแนวทางในการบริหารจัดการดำเนินการเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้^{๙๓}

๒) การสนับสนุนจากหน่วยงานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กำลังสำคัญมาจากศรัทธาญาติโยม หน่วยงานในชุมชน ผู้นำชุมชนที่เป็นกำลังสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนดำเนินต่อไปได้^{๙๔}

๓) ผู้บริหารต้องมียุทธศาสตร์ในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพและได้ประโยชน์สูงสุด^{๙๕}

๔) ควรได้รับการจัดสรรงบประมาณเป็นหลักจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้นำมาพัฒนาบริหารจัดการการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ไม่ควรต้องเป็นภาระหลักของเจ้าสำนักเรียนที่ต้องหาทุนอุดหนุนจากญาติโยม จากหน่วยงานอื่น เพื่อมาเป็นทุนในการจัดการเรียนการสอน^{๙๖}

^{๙๑} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดพัฒน วัฒน เจ้าอาวาสวัดราชวรจักรศรี ตาบลงกระเจ้า อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๙๒} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดสำเริง จิตตภาโร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทองแก้ว ตาบลงกระเจ้า อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๙๓} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูเกษมคุณานุสิฐ เจ้าอาวาสวัดบางกระสอบ ตาบลงกระสอบ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๙๔} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูใบฎีกาบุญช่วย ดิสโส เจ้าอาวาสวัดบางน้ำผึ้งนอก ตาบลงน้ำผึ้ง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๙๕} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูปลัดเรีงศักดิ์ เขมจารี เจ้าสำนักเรียนวัดบางกระเจ้านอก ตาบลงกระสอบ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๙๖} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดสำเริง จิตตภาโร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดทองแก้ว ตาบลงกระเจ้า อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

สรุปได้ว่า การพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนการสอนนั้น ต้องมีการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงินที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สำนักเรียนต่างๆ ต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเป็นส่วนใหญ่ รัฐควรจะเห็นความสำคัญในการเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ควรส่งเสริมในเรื่องงบประมาณด้านนี้มากกว่างบประมาณในส่วนอื่นๆ

๔.๒.๔ ปัญหา อุปสรรคสำนักศาสนศึกษา

บุคลากรและผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑) การจัดการศึกษาในด้านนี้ยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ไม่มีการวางแผนล่วงหน้า ยังไม่มีโครงสร้างการจัดองค์กรที่ชัดเจน

๒) ขาดการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้ไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร

๓) ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ ทั้งด้านงบประมาณ สถานที่เรียน อุปกรณ์การเรียนต่างๆ

๔) ขาดบุคลากรครูที่ชำนาญการสื่อการเรียนการสอนไม่ทันสมัย

๕) นักเรียนขาดความพร้อมในการเรียน

๖) ผู้สอนขาดวิสัยทัศน์ ขาดทักษะในการบริหารจัดการการเรียนการสอน^{๙๗}

สรุปได้ว่า ปัญหาส่วนใหญ่ในการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมคือการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ในด้านการทำแผนการสอนตารางเรียนที่ใช้ไม่สอดคล้องกับเวลาเรียน สื่อการสอนก็มีไม่เพียงพอการวัดและประเมินผลก็ประเมินแต่ผู้เรียน ควรมีการเพิ่มบุคลากรและส่งเสริมปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำแผนการสอน และควรจัดหาสื่อการสอนให้เพียงพอและควรมีการวัดและประเมินผลผู้สอนด้วยและควรทำงานอย่างมีระบบเป็นแนวทางเดียวกันโดยใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เต็มศักยภาพตลอดจนมีความประพฤติดีงามด้วยศีลาจารยวัตรตามหลักพระวินัย มีความอดทนเสียสละทุ่มเทอย่างจริงจัง เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาต่อไป

๔.๒.๕ การประเมินผลสำนักศาสนศึกษา

๑) การวัดและประเมินผลกระบวนการทำงานด้านการคิดจะช่วยให้ผู้เรียนในเรื่องของการพัฒนา ทำให้การเรียนการสอนมีความหมายขึ้นและเกิดอยากเรียนรู้มากขึ้น

๒) การประเมินสภาพความเป็นจริงเป็นวิธีการที่สะท้อนถึงพฤติกรรมและทักษะที่จำเป็นของนักเรียนในสถานการณ์ที่เป็นจริงในปัจจุบัน

๓) ในการประเมินผลการเรียนการสอน ได้ใช้วิธีการวัดผลด้วยการสอบสนามหลวง มีขั้นตอนดังนี้ (๑) เรียนนักธรรมตามลำดับชั้น (๒) สอบวัดผลหลังจากเรียนเสร็จเรียบร้อยแล้ว (๓) ประกาศผล ผู้ผ่านการสอบได้รับประกาศนียบัตรเป็นหลักฐาน^{๙๘}

^{๙๗} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดพัฒน วัฒนโน เจ้าอาวาสวัดราชวรจักรรังสรรค์ ตำบลบางกระบือ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๙๘} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดวิสุทธิวัฒน์ (ไพโรจน์) เจ้าคณะตำบลบางยอ-บางกระบือ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดคันลัด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

๔) การประเมินผลการเรียนจากสำนักเรียนที่ส่งชื่อนักเรียนและนักเรียนสอบได้ และประเมินผลจากการสอนของพระที่สอนหนังสือตามระดับชั้นเรียน^{๙๙}

๕) การประเมินผลการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นประโยชน์ในการวางแผน การกำหนด ยุทธศาสตร์แก้ไขข้อบกพร่อง แล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงในการเรียนการสอนต่อไป^{๑๐๐}

๖) วัดผลการเรียนการสอนด้วยการสอบไล่ระดับมัธยมศึกษา โท เอก โดยที่เรียกว่า สอบ นักธรรมสนามหลวง

๗) การประเมินผลสำนักศาสนศึกษาในระดับมัธยมศึกษาชั้นตรี โท และเอก เพื่อให้ทราบข้อดี ข้อเสียในการเรียนการสอนแล้วนำข้อมูลเสนอต่อพระสังฆาธิการทุกระดับชั้น ได้ดำเนินการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องตามกฎระเบียบ กฎหมายและ สิ่งแวดล้อม^{๑๐๑}

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนต้องใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับวิธีการ เรียนของผู้เรียน จะทำให้การเรียนของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคงทนยั่งยืน ถ้าผู้เรียน ได้รับการสอนที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนที่ผู้เรียนชอบจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน สูงขึ้น

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๑๔๘ คน จำแนก ตาม อายุ การศึกษามัธยมศึกษา การศึกษาระดับปริญญาตรี ตำแหน่งหน้าที่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถาม มีรายละเอียดดังแสดงใน ตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนร้อยละของพระสังฆาธิการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n = ๑๔๘)		
สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๑. อายุ		
๒๐-๓๐ ปี	๑๖	๑๐.๘
๓๑-๔๐ ปี	๓๐	๒๐.๓
๔๑-๕๐ ปี	๕๗	๓๘.๕
๕๑ ปีขึ้นไป	๔๕	๓๐.๔
รวม	๑๔๘	๑๐๐.๐๐

^{๙๙} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูใบฎีกาบุญช่วย ตีสโร เจ้าอาวาสวัดบางน้ำผึ้งนอก ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๐๐} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวิสาทรคุณ เจ้าอาวาสวัดบางน้ำผึ้งใน ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

^{๑๐๑} การสนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูเกษมคุณานุสิฐ เจ้าอาวาสวัดบางกระสอบ ตำบลบางกระสอบ อำเภอบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๒. การศึกษานักธรรม		
นักธรรมชั้นตรี	๘	๕.๔๐
นักธรรมชั้นโท	๒๓	๑๕.๕๐
นักธรรมชั้นเอก	๑๑๗	๗๙.๑๐
รวม	๑๔๘	๑๐๐.๐๐
๓. การศึกษาสามัญ		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๒๐	๑๓.๕
ปริญญาตรี	๑๑๔	๗๗.๐
ปริญญาโทขึ้นไป	๑๔	๙.๕๐
รวม	๑๔๘	๑๐๐.๐๐
๔. ตำแหน่งหน้าที่		
พระสังฆาธิการ	๒๑	๑๔.๒
ผู้บริหาร	๓๐	๒๐.๓
อาจารย์	๗๙	๕๓.๔
นักเรียน	๑๘	๑๒.๒
รวม	๑๔๘	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๕๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๕ ส่วนใหญ่มีการศึกษานักธรรมชั้นเอก จำนวน ๑๑๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๑๐ ส่วนใหญ่มีการศึกษาสามัญ ปริญญาตรี จำนวน ๑๑๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๐ และส่วนใหญ่มีตำแหน่งหน้าที่ เป็นอาจารย์ จำนวน ๗๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๔

๔.๔ ผลการวิเคราะห์การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการตามความคิดเห็นของพระสังฆาธิการในสำนักศาสนศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา ออกเป็น ๒ ส่วน คือ การวิเคราะห์การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา ในจังหวัดสมุทรปราการ และตามหลักอิทธิบาท ๔ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการโดยรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการสั่งการ ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุม ดังตารางที่ ๔.๒-๔.๗

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อการ
พัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวม

(n=๑๔๘)

ระดับความคิดเห็นของการพัฒนาการบริหารจัดการ สำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. ด้านการวางแผน	๒.๕๗	๐.๔๓๖	ปานกลาง
๒. ด้านการจัดองค์การ	๒.๕๗	๐.๔๒๙	ปานกลาง
๓. ด้านการสั่งการ	๒.๘๕	๐.๓๕๑	ปานกลาง
๔. ด้านการประสานงาน	๒.๑๔	๐.๕๘๘	น้อย
๕. ด้านการควบคุม	๓.๐๕	๐.๔๓๐	ปานกลาง
รวม	๒.๖๔	๐.๒๔๘	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการ
สำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =
๒.๖๔)เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผน ($\bar{X}$ =๒.๕๗) ด้านการจัดองค์การ ($\bar{X}$ =๒.๕๗)
ด้านการสั่งการ ($\bar{X}$ =๒.๘๕) และด้านการควบคุม ($\bar{X}$ =๓.๐๕) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการ
ประสานงาน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ =๒.๑๔)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการวางแผน (n=๑๔๘)

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา ในจังหวัดสมุทรปราการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. พระสังฆาธิการได้วางแผนบริหารจัดการศึกษานักธรรมตามกฎหมายระเบียบของคณะสงฆ์	๓.๐๕	๑.๐๔๕	ปานกลาง
๒. ได้วางแผนนโยบายด้านการศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัติเพื่อการศึกษาของคณะสงฆ์	๒.๓๓	๐.๙๙๒	น้อย
๓. ได้วางแผนระเบียบวิธีปฏิบัติ ตามหลักการบริหารจัดการศึกษายุคใหม่ คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการทำงาน และผลที่ได้รับ	๒.๑๒	๐.๗๓๗	น้อย
๔. กำหนดรูปแบบการศึกษาตามหลักสูตรของมหาเถรสมาคมกำหนดไว้ในนโยบายด้านการศึกษา และส่งเสริมไม่ให้ศึกษาต่อ	๒.๐๖	๐.๗๔๙	น้อย
๕. มีการวางแผนรูปแบบการศึกษาเชิงรับและเชิงรุก เช่น ส่งพระสงฆ์ผู้ที่มีความรู้ความสามารถออกไปปฏิบัติงานตามสถานที่ต่างๆ	๓.๒๘	๐.๘๐๘	ปานกลาง
รวม	๒.๕๗	๐.๔๓๖	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็น ด้านการวางแผน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๒.๕๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๒๘, ๓.๐๕ ตามลำดับ) ได้แก่พระสังฆาธิการมีการวางแผนรูปแบบการศึกษาเชิงรับและเชิงรุก เช่น ส่งพระสงฆ์ผู้ที่มีความรู้ และมีการวางแผนบริหารจัดการศึกษานักธรรมตามกฎหมายระเบียบของคณะสงฆ์ สำหรับข้ออื่นๆ มีระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการศาสนศึกษา อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ พระสังฆาธิการได้วางแผนนโยบายด้านการศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัติเพื่อการศึกษาของคณะสงฆ์ ได้วางแผนระเบียบวิธีปฏิบัติ ตามหลักการบริหารจัดการศึกษายุคใหม่ คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการทำงาน และผลที่ได้รับ และกำหนดรูปแบบการศึกษาตามหลักสูตรของมหาเถรสมาคมกำหนดไว้ในนโยบายด้านการศึกษา และส่งเสริมไม่ให้ศึกษาต่อ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการจัดองค์การ

(n=๑๔๘)

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา ในจังหวัดสมุทรปราการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. พระสังฆาธิการ จัดระบบการบริหารจัดการด้านการศึกษานักธรรมประยุกต์กับการบริหารเชิงพุทธ	๓.๐๑	๐.๖๘๐	ปานกลาง
๒. ได้กำหนดคุณสมบัติผู้มีความรู้ ความสามารถตามนโยบายในการศึกษาพระปริยัติธรรม เช่น นักธรรม เป็นต้น	๒.๗๙	๐.๙๔๒	ปานกลาง
๓. ดำเนินการตามนโยบายในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา	๒.๘๐	๐.๖๕๐	ปานกลาง
๔. มีการแบ่งงานให้พระภิกษุสามเณรทำหน้าที่ตามความสามารถโดยได้คัดเลือกมาด้วยความสมัครใจ	๒.๘๑	๐.๗๖๒	ปานกลาง
๕. มีการสนับสนุนทุนและรางวัลเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครู อาจารย์ ผู้สอนนักธรรมเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา	๑.๖๓	๐.๔๙๙	น้อย
รวม	๒.๕๗	๐.๔๒๙	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็น ด้านการจัดองค์การ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ พระสังฆาธิการจัดระบบการบริหารจัดการด้านการศึกษานักธรรมประยุกต์กับการบริหารเชิงพุทธ มีการแบ่งงานให้พระภิกษุสามเณรทำหน้าที่ตามความสามารถโดยได้คัดเลือกมาด้วยความสมัครใจ ได้กำหนดคุณสมบัติผู้มีความรู้ ความสามารถตามนโยบายในการศึกษาพระปริยัติธรรม เช่น นักธรรม เป็นต้น และมีการแบ่งงานให้พระภิกษุสามเณรทำหน้าที่ตามความสามารถโดยได้คัดเลือกมาด้วยความสมัครใจ สำหรับข้ออื่นที่เหลืออยู่ในระดับน้อย ได้แก่ พระสังฆาธิการมีการสนับสนุนทุนและรางวัลเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครู อาจารย์ ผู้สอนนักธรรมเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการ
พัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการสั่งการ

(n=๑๔๘)

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาใน จังหวัดสมุทรปราการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. พระสังฆาธิการ มีการส่งเสริมครู อาจารย์และบุคลากรเข้าประชุมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ในสถาบันต่างๆ ตามวาระพิเศษ	๒.๘๕	๐.๗๐๖	ปานกลาง
๒. ได้จัดฝึกอบรม สัมมนา ในวัดหรือโรงเรียนเพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์ให้แก่ครู อาจารย์ และบุคลากร	๔.๒๒	๐.๗๓๖	มาก
๓. ได้จัดกิจกรรมพิเศษในวันสำคัญๆ เพื่อให้ความรู้แก่บุคลากรด้านการศึกษา เช่น ศึกษาต่อ เลิกเรียนสาขาวิชา เทคโนโลยี เป็นต้น	๓.๐๖	๐.๕๗๔	ปานกลาง
๔. ได้ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการศึกษาให้ครู อาจารย์ได้มีความรู้ ความสามารถในการทำผลงานทางวิชาการ	๒.๐๕	๐.๖๕๘	น้อย
๕. ประเมินสภาพความพร้อมของบุคลากร ในการขยายการศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพแก่บุคลากรให้สอดคล้องกับงานการศึกษา	๒.๐๕	๐.๖๖๘	น้อย
รวม	๒.๘๕	๐.๓๕๑	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็น ด้านการสั่งการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๒.๘๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ พระสังฆาธิการได้จัดฝึกอบรม สัมมนา ในวัดหรือโรงเรียนเพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์ให้แก่ครู อาจารย์ และบุคลากร ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ พระสังฆาธิการได้จัดกิจกรรมพิเศษในวันสำคัญๆ เพื่อให้ความรู้แก่บุคลากรด้านการศึกษา เช่น ศึกษาต่อ เลิกเรียนสาขาวิชา เทคโนโลยี เป็นต้น และพระสังฆาธิการ มีการส่งเสริมครู อาจารย์และบุคลากรเข้าประชุมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน ในสถาบันต่างๆ ตามวาระพิเศษ สำหรับข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ พระสังฆาธิการได้ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการศึกษาให้ครู อาจารย์ได้มีความรู้ความสามารถในการทำผลงานทางวิชาการ และประเมินสภาพความพร้อมของบุคลากร ในการขยายการศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพแก่บุคลากรให้สอดคล้องกับงานการศึกษา

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการประสานงาน

(n=๑๔๘)

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาใน จังหวัดสมุทรปราการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. พระสังฆาธิการ ได้ดำเนินการศึกษาโดยจัดทำสถิติงานเข้า-ออก ตามระบบการบริหารจัดการศึกษานักธรรม	๒.๐๓	๐.๖๕๔	น้อย
๒. ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาตามแผนการศึกษา ตรวจสอบ กำหนดคุณลักษณะการศึกษา จัดหา ควบคุม ปรับปรุง บำรุงรักษาการศึกษา	๒.๐๓	๐.๖๕๔	น้อย
๓. ได้จัดทำบัญชีหรือทะเบียนการศึกษา เก็บรักษาเอกสาร และการบำรุงรักษาการศึกษา	๒.๑๓	๐.๖๖๓	น้อย
๔. ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณด้านการศึกษา เช่น ค่าภัตตาหาร กระดาษ หนังสือ อุปกรณ์การศึกษา เครื่องมือสื่อสาร อาคารสถานที่ เป็นต้น	๒.๐๗	๐.๕๕๑	น้อย
๕. รวบรวม เก็บรักษา กฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง ที่เกี่ยวข้องกับเอกสารด้านการศึกษาให้คงอยู่ถาวร	๒.๔๖	๐.๘๖๐	น้อย
รวม	๒.๑๔	๐.๕๘๘	น้อย

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็น **ด้านการประสานงาน** โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=๒.๑๔$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยทุกข้อ ได้แก่ พระสังฆาธิการรวบรวม เก็บรักษา กฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง ที่เกี่ยวข้องกับเอกสารด้านการศึกษาให้คงอยู่ถาวร ได้จัดทำบัญชีหรือทะเบียนการศึกษา เก็บรักษาเอกสาร และการบำรุงรักษาการศึกษา ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณด้านการศึกษา เช่น ค่าภัตตาหาร กระดาษ หนังสือ อุปกรณ์การศึกษา เครื่องมือสื่อสาร อาคารสถานที่ เป็นต้น พระสังฆาธิการ ได้ดำเนินการศึกษาโดยจัดทำสถิติงานเข้า-ออก ตามระบบการบริหารจัดการศึกษานักธรรม และได้ดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาตามแผนการศึกษา ตรวจสอบ กำหนดคุณลักษณะการศึกษา จัดหา ควบคุม ปรับปรุง บำรุงรักษาการศึกษา

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านการควบคุม (n=๑๔๘)

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา ในจังหวัดสมุทรปราการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. พระสังฆาธิการ มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ การศึกษานักธรรม ตามนโยบายการศึกษา พระปริยัติธรรม	๒.๘๘	๐.๘๙๕	ปานกลาง
๒. มีการส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานในการดำเนินงานต่างๆ อย่างชัดเจนสอดคล้องนโยบายการศึกษานักธรรม	๔.๑๑	๐.๘๒๑	มาก
๓. สนับสนุนนโยบายการศึกษาเพื่อใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา	๓.๒๐	๑.๑๔๙	ปานกลาง
๔. ให้มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่เชื่อมโยงกับการศึกษา เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม	๒.๒๒	๐.๖๘๘	น้อย
๕. ควบคุมระบบการศึกษาให้บริสุทธิ์ในการสอบ การสอบซ่อม ทั้งนักธรรมและบาลี เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา	๒.๘๒	๐.๖๕๐	ปานกลาง
รวม	๓.๐๕	๐.๔๓๐	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๗ พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็น ด้านการควบคุม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๐๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ พระสังฆาธิการมีการส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานในการดำเนินงานต่างๆ อย่างชัดเจนสอดคล้องนโยบายการศึกษานักธรรม ส่วนข้ออื่นที่มีระดับความคิดเห็นปานกลาง ได้แก่ พระสังฆาธิการสนับสนุนนโยบายการศึกษาเพื่อใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา พระสังฆาธิการ มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ การศึกษานักธรรม ตามนโยบายการศึกษาพระปริยัติธรรม และควบคุมระบบการศึกษาให้บริสุทธิ์ในการสอบ การสอบซ่อม ทั้งนักธรรมและบาลี เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา ส่วนข้อที่เหลือมีระดับความคิดเห็นน้อย ได้แก่ พระสังฆาธิการให้มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่เชื่อมโยงกับการศึกษา เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม

๔.๔.๒ ผลการวิเคราะห์การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔

ผลการวิเคราะห์การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ตามความคิดเห็นของบุคลากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ๑) ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจ) ๒) ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายาม) ๓) ด้านจิตตะ (ความเข้าใจ) ๔) ด้านวิมังสา (การตรวจสอบ) ดังตารางที่ ๔.๘-๔.๑๒

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวม

(n=๑๔๘)

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาใน จังหวัดสมุทรปราการ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจ)	๓.๓๓	๐.๔๘๖	ปานกลาง
๒. ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายาม)	๓.๑๗	๐.๔๐๕	ปานกลาง
๓. ด้านจิตตะ (ความเข้าใจ)	๓.๐๔	๐.๔๒๔	ปานกลาง
๔. ด้านวิมังสา (การตรวจสอบ)	๓.๔๙	๐.๔๐๑	ปานกลาง
รวม	๓.๒๖	๐.๒๕๙	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๒๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ได้แก่ ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจ) ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายาม) ด้านจิตตะ (ความเข้าใจ) และด้านวิมังสา (การตรวจสอบ)

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจ)

(n=๑๔๘)

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา ในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจ)	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. ผู้บริหารมีการวางแผนยุทธศาสตร์การจัดการเรียนการสอนนักเรียนให้มีความเหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์	๓.๐๙	๐.๘๕๗	ปานกลาง
๒. มียุทธศาสตร์ฝึกอบรมบุคลากร ให้มีทักษะและเทคนิคการเรียนการสอนที่ทันสมัย	๓.๔๑	๐.๘๘๗	ปานกลาง
๓. มีการวางแผนทีมงานครู อาจารย์ โรงเรียนสอนนักเรียนอย่างเป็นระบบ ชัดเจน	๓.๕๗	๐.๙๓๔	มาก
๔. มีการประสานงานกับแม่กองธรรมสนามหลวงตามลำดับ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง	๓.๕๓	๐.๗๔๒	มาก
๕. มีการประเมินผลการเรียนการสอนนักเรียน เพื่อกำหนดจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรคต่างๆ	๓.๐๗	๐.๙๑๙	ปานกลาง
รวม	๓.๓๓	๐.๔๘๖	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}$ =๓.๓๓) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ พระสังฆาธิการมีการวางแผนทีมงานครู อาจารย์ โรงเรียนสอนนักเรียนอย่างเป็นระบบ ชัดเจน และมีการประสานงานกับแม่กองธรรมสนามหลวงตามลำดับ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ส่วนข้อที่เหลือที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ พระสังฆาธิการมียุทธศาสตร์ฝึกอบรมบุคลากร ให้มีทักษะและเทคนิคการเรียนการสอนที่ทันสมัย ผู้บริหารมีการวางแผนยุทธศาสตร์การจัดการเรียนการสอนนักเรียนให้มีความเหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์ และมีการประเมินผลการเรียนการสอนนักเรียน เพื่อกำหนดจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรคต่างๆ

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายาม)

(n=๑๔๘)

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา ในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายาม)	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. มีการส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนตามสำนักเรียนในวัดต่างๆ ให้มีความเหมาะสมตามสังคมยุคโลกาภิวัตน์	๒.๘๙	๐.๗๔๓	ปานกลาง
๒. มีการจัดอบรมนักธรรมตรี โท เอก ประจำจังหวัดก่อนสอบสนามหลวง เพื่อซักซ้อมความพร้อมก่อนไปสอบสนามหลวง	๓.๐๙	๐.๘๓๒	ปานกลาง
๓. มีการมอบหมายงานให้ทีมงานนำไปสู่การปฏิบัติจริง โดยมุ่งพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถที่เปลี่ยนแปลง	๓.๓๘	๐.๘๘๔	ปานกลาง
๔. มีการแก้ไขปัญหาคอขวดของการเรียนการสอนนักธรรมอย่างถูกต้องตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง	๓.๓๒	๐.๘๐๑	ปานกลาง
๕. มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรายงานต่อผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับ	๓.๑๘	๐.๘๖๕	ปานกลาง
รวม	๓.๑๗	๐.๔๐๕	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายาม) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}$ =๓.๑๗)เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ ได้แก่ พระสังฆาธิการมีการมอบหมายงานให้ทีมงานนำไปสู่การปฏิบัติจริงโดยมุ่งพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถที่เปลี่ยนแปลง มีการแก้ไขปัญหาคอขวดของการเรียนการสอนนักธรรมอย่างถูกต้องตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรายงานต่อผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับมีการจัดอบรมนักธรรมตรี โท เอก ประจำจังหวัดก่อนสอบสนามหลวง เพื่อซักซ้อมความพร้อมก่อนไปสอบสนามหลวงและมีการส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนตามสำนักเรียนในวัดต่างๆ ให้มีความเหมาะสมตามสังคมยุคโลกาภิวัตน์

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ (ความเข้าใจ)

(n=๑๔๘)

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา ในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านจิตตะ (ความเข้าใจ)	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. ผู้บริหารมียุทธศาสตร์สร้างขวัญและกำลังใจแก่ครู อาจารย์ และบุคลากรด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์	๒.๕๑	๐.๗๖๙	ปานกลาง
๒. มีการปรับปรุงระบบกลไกการเรียนการสอนนักเรียนให้มี การเชื่อมโยงประสานงานกันทั้งภายในและภายนอก	๒.๗๕	๐.๗๓๗	ปานกลาง
๓. มีเทคนิคการพัฒนาองค์การที่นำมาใช้ควรเสริมด้วย ประสพการณ์ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ในยุค โลกาภิวัตน์	๒.๗๗	๑.๐๔๔	ปานกลาง
๔. มีการพัฒนาทีมงานของโรงเรียนนักเรียนให้มีความ รับผิดชอบงานที่เป็นระบบชัดเจน	๓.๑๑	๐.๗๑๑	ปานกลาง
๕. มีการแบ่งงานกันทำในโรงเรียนนักเรียน โดยมีการ จัดสรรและมอบหมายงานให้แก่บุคคลผู้มีความรู้มา รับผิดชอบงาน	๔.๐๘	๐.๕๘๙	มาก
รวม	๓.๐๔	๐.๔๒๔	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ด้านจิตตะ (ความเข้าใจ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}$ =๓.๐๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ พระสังฆาธิการมีการแบ่งงานกันทำในโรงเรียนนักเรียน โดยมีการจัดสรรและมอบหมายงานให้แก่บุคคลผู้มีความรู้มารับผิดชอบงาน สำหรับข้ออื่นๆ ที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ พระสังฆาธิการมีการพัฒนาทีมงานของโรงเรียนนักเรียนให้มีความรับผิดชอบงานที่เป็นระบบชัดเจน มีเทคนิคการพัฒนาองค์การที่นำมาใช้ควรเสริมด้วยประสพการณ์ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ในยุคโลกาภิวัตน์ มีการปรับปรุงระบบกลไกการเรียนการสอนนักเรียนให้มีการเชื่อมโยงประสานงานกันทั้งภายในและภายนอกและผู้บริหารมียุทธศาสตร์สร้างขวัญและกำลังใจแก่ครู อาจารย์ และบุคลากรด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา (การตรวจสอบ)

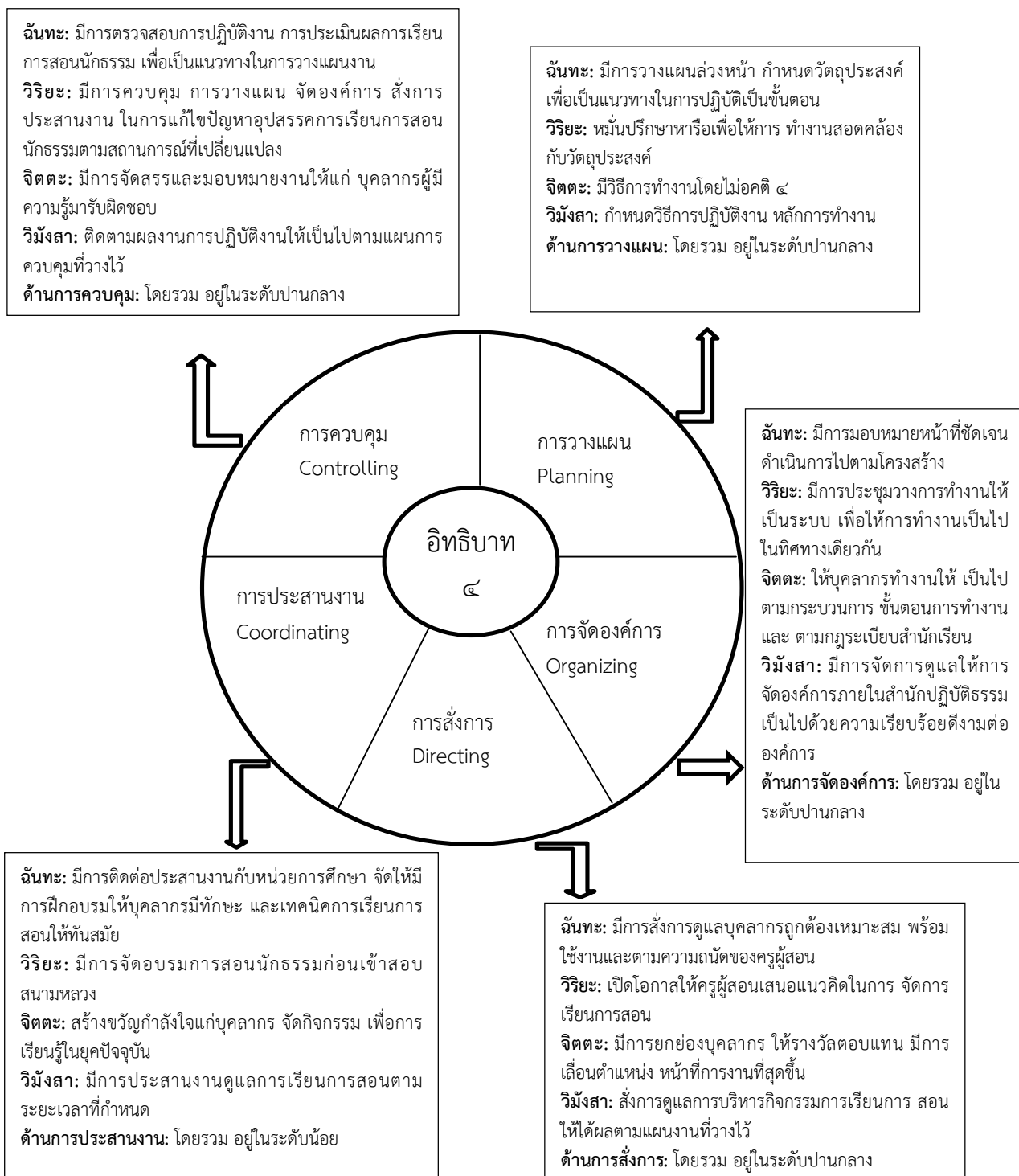
(n=๑๔๘)

การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา ในจังหวัดสมุทรปราการ ด้านวิมังสา (การตรวจสอบ)	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑. มีการจัดการพัฒนาบริเวณอาคารสถานที่ของโรงเรียนให้สะอาดเรียบร้อยร่มรื่นเหมาะสม	๓.๒๘	๐.๗๙๑	ปานกลาง
๒. มีการควบคุมสิ่งนำเข้าของโรงเรียนพระปริยัติธรรม เช่น ทรัพยากรมนุษย์ วัสดุคิบ การเงิน และข้อมูล การศึกษานักธรรม	๓.๓๒	๐.๙๔๑	ปานกลาง
๓. มีการควบคุมระดับปฏิบัติการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม เช่น การเรียนการสอนตามระยะเวลาที่กำหนด	๓.๗๓	๐.๗๖๑	มาก
๔. มีการควบคุมระดับกลวิธีของโรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นการติดตามผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามการวางแผน	๔.๐๙	๐.๖๔๙	มาก
๕. มีการควบคุมระดับกลยุทธ์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นการติดตามการสอบ การให้ประกาศนียบัตร เป็นต้น	๓.๐๑	๐.๖๐๐	ปานกลาง
รวม	๓.๔๙	๐.๔๐๑	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๒ พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ ตามหลักอิทธิบาท ๔ด้านวิมังสา (การตรวจสอบ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๔๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ พระสังฆาธิการมีการควบคุมระดับกลวิธีของโรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นการติดตามผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามการวางแผน และมีการควบคุมระดับปฏิบัติการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม เช่น การเรียนการสอนตามระยะเวลาที่กำหนด สำหรับข้ออื่นๆ ที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ พระสังฆาธิการมีการควบคุมสิ่งนำเข้าของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ” สรุปได้ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ

จากแผนภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัย จักได้กล่าวสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๑. การวางแผนตามหลักอิทธิบาท ๔ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา มีการวางแผนทรัพยากรทั้งปวง จึงได้ดำเนินการวางแผนตามลำดับขั้นตอน มีการวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา ตามแบบแปลน แผนผังวัดที่มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของวัด มีการวางแผนก่อสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรม ตามงบประมาณเพื่อใช้เป็นสาธารณประโยชน์เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน มีการวางแผนงบประมาณส่วนหนึ่ง เพื่อการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะให้เกิดความคงทน ใช้สอยประโยชน์ได้ มีการวางแผนดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม สามารถใช้ประโยชน์ได้ตลอดเวลากับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา

ฉันทะ: ต้องเลือกบุคคลให้เหมาะสม กับงานมีความรับผิดชอบเอาใจใส่ ไม่ปล่อยปละละเลยทิ้งวัสดุอุปกรณ์ทุกส่วนทั้งเก่า และใหม่ ๆ วัสดุที่จะเกิด นั่นคือประโยชน์ที่จะได้รับ ทั้งประชาชน และพระภิกษุ สามเณร ประโยชน์ในการใช้สอย กำหนดวัตถุประสงค์ในการก่อสร้างวัด

วิริยะ: หมั่นปรึกษาหารือเพื่อให้การ ทำงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ผู้บริหารสำนักศาสนศึกษารับผิดชอบงาน ต้องมีความพร้อม มีการสำรวจ มีการสอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ดี มีกลยุทธ์ในการสร้างทีมงานให้มีบทบาทหน้าที่ดูแลงานที่ชัดเจน มีความเพียรพยายามทำวัดให้สะอาดเรียบร้อย โดยการสร้างของพระภิกษุ สามเณรในวัดให้ทำร่วมกัน โดยทำให้เป็นตัวอย่าง การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา การสร้างทีมงานให้ด้วยความขยันทำงานตามเวลา

จิตตะ: มีวิธีการทำงานโดยไม่อคติ ๔ ผู้บริหารวัดควรเอาใจใส่ดูแลรักษาด้วยตนเองอย่างใกล้ชิด มีการวางแผนพัฒนา มีการสำรวจงบประมาณให้เพียงพอ มีการตรวจสอบสภาพการทำงาน ตั้งแต่เริ่มต้น ท่ามกลาง และสิ้นสุดการทำงาน ทำงานอยู่กับคน ดังนั้น ปัญหาวัดควรทำอย่างที่ได้วางระเบียบเอาไว้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด วัดต้องรู้สภาพแวดล้อมภายในวัดทั้งภาคทฤษฎีและเชิงปฏิบัติงาน ต้องมีวิสัยทัศน์ในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคทั้งอนุโลมและปฏิโลม การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา หัวหน้าทีมงานเป็นผู้ประสานงานในการดำเนินงาน โดยมีเกณฑ์ที่สามารถตรวจสอบได้

วิมังสา: กำหนดวิธีการปฏิบัติงาน หลักการทำงาน มีการวางแผนบริหารวัดให้ชัดเจน จัดตั้งคณะกรรมการในการดูแลเพื่อให้งานดำเนินการไปสะดวก มีผู้รับผิดชอบเป็นองค์คณะเพื่อง่ายต่อการดำเนินการ ง่ายต่อการตรวจสอบ เลือกช่างที่มีประสบการณ์รับผิดชอบงานทุกอย่างตามพันธสัญญาที่ตกลงกันไว้ ถึงประชาชนก็เป็นผู้มีส่วนร่วม เรียกประชุมหารือให้คำแนะนำ และเชิญผู้รู้มาถวายความรู้ ไม่ว่าจะเป็นภาคเอกชน หรือภาครัฐ เพื่อให้การบริหารจัดการในเรื่องการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาออกมาดี และพิจารณาไตร่ตรองทบทวน กับความเหมาะสมความเป็นไปได้ และการพัฒนาก็ดี เป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารวัดทุกคน การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการวางแผน ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงพัฒนาอย่างเป็นระเบียบระบบ

๒. การจัดองค์การตามหลักอิทธิบาท ๔ การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา การจัดโครงสร้างบุคลากรให้ดูแลรักษาสำนักศาสนศึกษา ให้มีความสะอาด มั่นคงแข็งแรง อยู่เสมอ มีการวางแผนโครงสร้างถนนและทางเดินท่าภายในวัด ปรับปรุง ให้มีความเหมาะสมภายในสำนักศาสนศึกษา มีการมอบหมายภาระหน้าที่ในการดูแลรักษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม ให้ดีเพื่อให้ภิกษุสามเณรได้เรียนรู้

ฉันทะ: บริหารการเงิน และวัสดุ อุปกรณ์ให้เกิดประโยชน์ สูงสุด การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา ผู้บริหารวัดมีความพร้อมในการบำรุงรักษาให้ดี พอใจในการพัฒนาสำนักศาสนศึกษาที่เป็นอยู่ตอนนี้ คือเป็นระเบียบ ดูสะอาดตา มีวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์ เช่น สร้างสำนักศาสนศึกษาใหญ่หรือเล็ก ดูจำนวนคนในพื้นที่ที่มาเรียนในแต่ละวัน เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยอย่างคุ้มค่า ความพร้อมของบุคลากร

วิริยะ: มีการประชุมการจัดองค์การ ทำงานให้เป็นระบบ เพื่อให้การทำงานเป็นไป ในทิศทางเดียวกัน บุคลากรต้องรู้จักหาทีมงานที่เหมาะสมกับงาน โดยใช้หลักการคัดออก คือ ให้มาทำงานร่วมกัน สังเกต ดูแล ตรวจสอบ แยกแยะว่า ใครควรทำงานอะไร หน้าที่คืออะไร ที่สำคัญต้องเลือกคนที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ให้เราสำนึกในหน้าที่ในการบริหารจัดการ ผู้บริหารวัดต้องทำอย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอนด้วยความขยันหมั่นเพียร การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา จัดกำลังคนและจัดเตรียมทรัพยากรให้เพียงพอ

จิตตะ: ให้บุคลากรทำงานให้ เป็นไปตามกระบวนการ ขั้นตอนการทำงานและตามกฎระเบียบสำนักเรียน พระภิกษุช่วยกันดูแลรักษา มีประโยชน์ แข็งแรง โปร่งใส มั่นคง สะอาด และสวยงาม เป็นแบบเดียวกัน การเงิน งบประมาณเป็นหลัก ก่อนทำอะไรต้องแน่ใจว่ามีความพร้อม มีคนดูแลรับผิดชอบชัดเจน มีการกำหนดหน้าที่ของแต่ละคนให้ชัดเจนในการดำเนินงาน และต้องมีการตรวจสอบประเมินผลงานทุกๆ ระยะ เพื่อสามารถแก้ไขปัญหาหรือข้อบกพร่องได้ เอาใจใส่ดูแลอย่างดี กล่าวคือเข้าใจงาน เช่น สถานที่สิ่งแวดล้อมแบบไหนจึงเหมาะสม ด้วยการศึกษารูปแบบและวิธีการต่างๆ อย่างถูกต้องเหมาะสม มีระยะเวลาการทำงานการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาให้สามารถตรวจสอบได้

วิมังสา: มีการจัดการดูแลให้การบริหารภายในการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม มีการพิจารณาไตร่ตรองวิธีการดำเนินการให้เกิดผลดีมีประสิทธิภาพตามกรอบสังคมและวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน มีเหตุผลและเข้าใจการทำงานของผู้บริหาร มองให้ทันต่อยุคสมัยด้วย การตรวจสอบก็ดูจากผลงานเป็นหลัก สำนวน ตรวจสอบ มีคนรับผิดชอบ ดูแลชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ทุกขั้นตอนในการจัดการสำนักศาสนศึกษา มีการเขียนโครงการขึ้นมาโดยที่โครงการนั้น จะต้องมีความประสงค์ชัดเจน กำหนดหน้าที่ขององค์การ ขั้นตอนการทำงาน ระยะเวลาการทำงาน แนวทางการแก้ไขปัญหา งบประมาณที่วางไว้ และต้องมีการติดตามประเมินผลงานที่กำหนดไว้

๓. การสั่งการตามหลักอิทธิบาท ๔ การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา แต่งตั้งบุคลากร ดูแลรักษาการสำนักศาสนศึกษา เพื่อติดตามผลการทำงานอย่างทั่วถึงกัน มีหน้าที่สำคัญในการติดต่อกับบุคลากรทุกฝ่าย ขอความอุปถัมภ์เพื่อส่งเสริมการ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ

ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา เพื่อเข้ามาดูแลรักษาผลประโยชน์ของวัดให้เกิดความโปร่งใส มีบุคลากร มีการกำหนดวาระการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

ฉันทะ: มีการบริหารสั่งการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา พร้อมใช้งานและตามความถนัดของครูผู้สอน ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่เรียกว่า ประหยัดสุด ได้ประโยชน์สูงสุด มีรูปแบบและถ้าบริหารบุคลากร การเงิน มีเครื่องมือ และรู้จักการบริหารบุคคลอย่างถูกต้องเหมาะสม มีวัตถุประสงค์คือ พัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาให้มีความเหมาะสม มีความศรัทธา พอใจที่รักษาดูแลมีความมุ่งมั่น การจัดการสำนักศาสนศึกษา ได้ศึกษาข้อมูล วิธีการ ความต้องการ

วิริยะ: เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนเสนอแนวคิดในการ จัดการเรียนการสอน เป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม มอบหมายหน้าที่ให้แก่ ผู้บริหารสำนักศาสนศึกษาดูแลรักษา ให้มีบทบาทในการทำงาน ศึกษาเรียนรู้งานที่บุคคลอื่นทำไปแล้วประสบผลสำเร็จ พยายามปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ตนเองขาดตกบกพร่องเพื่อให้ได้ผลสำเร็จดังตั้งใจ ผักผ่อนน้อยๆ ให้มีความชำนาญ โดยอาศัยหลักธรรมคือ ความเพียรพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จก็อยู่ที่นั่น โดยผ่านสำนักศาสนศึกษาในการจัดและดูแล

จิตตะ: มีการยกย่องเชิดชูให้รางวัลตอบแทน ตั้งใจศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค เอาใจใส่ดูแลแก้ไขปัญหา เอาใจใส่เพื่อลดปัญหาอุปสรรคด้านต่างๆ ในการบริหารจัดการ มีความรับผิดชอบการทำงานที่ตนเองตั้งใจทำ เมื่อมีปัญหาเงินงบประมาณสำนักศาสนศึกษาไม่เพียงพอ ก็มีการกำหนดข้อบกพร่อง หัวหน้าทีมงานเข้าใจกลยุทธ์ในการดำเนินการ และสร้างจิตสำนึกให้กับบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทีมงานเห็นถึงความสำคัญของงาน

วิมังสา: ดูแลสั่งการบริหารกิจกรรมการเรียนการสอนให้ได้ผลตามแผนงานที่วางไว้สำหรับการปรับปรุงพัฒนาการสำนักศาสนศึกษา และบุคลากรด้วยการตรวจสอบการทำงาน จัดตั้งกรรมการขึ้นมา ใช้ปัญญาไตร่ตรองหาเหตุผลความถูกต้อง เพื่อป้องกันความเสียหายหรือเกิดผลกระทบในด้านอื่นๆ ตามหลักวิมังสาเข้ามาบูรณาการให้การดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ มีการสำรวจความต้องการของพระภิกษุ สามเณรและนักเรียนทั่วไป ผลกระทบทั้งทางลบ ทางบวก ในการปรับปรุงพัฒนาให้เข้ากับสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

๔. การประสานงานตามหลักอริยบท ๔ การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา ได้ทำ การปรับปรุงตกแต่งสำนักศาสนศึกษา ตามภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ มีการประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้รายงานการดูแลรักษา มีการส่งเสริมบุคลากรเข้าสู่อุปการะ การสัมมนา การประชุมเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน มีการอำนวยความสะดวกให้บุคลากรได้ทำงานอย่างต่อเนื่อง เพราะเท่าที่ปรากฏในปัจจุบัน ยังมีน้อย และอยู่ในระดับความคิดเห็นที่น้อยไปจากด้านอื่นๆ

ฉันทะ: จัดให้มีการฝึกอบรมให้บุคลากรมีทักษะ และเทคนิคการเรียนการสอนให้ทันสมัยการดูแลบำรุงรักษาไว้ให้ดูมั่นคงยิ่งๆ ขึ้นไป มีความรักความพอใจในองค์กร คือ เต็มใจทำงานอย่างเป็นระบบ ใช้งานได้เต็มที่ปรับปรุงตกแต่งให้สะอาด สว่าง สงบ ร่มรื่น จริงจังในการทำงานการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา

วิริยะ: มีการจัดอบรมการสอนนักธรรมก่อนเข้าสอบ สนามหลวง ผู้บริหารวัดต้องมุ่งมั่นทุ่มเท ที่จะเรียนรู้และทำให้เข้าใจ เข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งนั้น เรื่องนั้น เพราะวิริยะเกิดจากศรัทธาหรือฉันทะนั้นเอง ถ้ามีศรัทธาที่มั่นคง แม้จะมีอุปสรรคใดๆ มากระทบก็จะไม่เปลี่ยนแปลง มุ่งมั่นที่จะดำเนินการตามขั้นตอนอำนวยการที่วางไว้ ให้เกิดความสำเร็จ

จิตตะ: สร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากร จัดกิจกรรม เพื่อการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน ต้องพิจารณาให้เกิดความเข้าใจสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในวัด ในการเรียนอะไรก็ตาม มีทั้งศาสตร์และศิลป์ผสมกัน ผู้บริหารวัดต้องมีใจที่จดจ่อ และรับผิดชอบ เมื่อใจจดจ่อต่อสิ่งที่ทำก็เกิดความรอบคอบ แต่ความรอบคอบจะมีไม่ได้หากขาดความรู้ วิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อแท้ของสิ่งนั้นๆ แล้วนำออกมาสู่การตัดสินใจ การควบคุมอำนวยการคุณภาพของงาน การติดตามเอาใจใส่การดำเนินการ รวมถึงการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ลุล่วงไปโดยเร็ว ดำเนินการพัฒนากิจการบริการจัดการสำนักศาสนศึกษาต่างๆ แล้ว ก็ต้องมีการรักษาดูแลแก้ไขปัญหา เพื่อให้สามารถพัฒนาได้อย่างคุ้มค่ากับการลงทุนไป

วิมังสา: มีการประสานงานดูแลการเรียนการสอนตาม ระยะเวลาที่กำหนด หมั่นไต่ตรองกระบวนการเรียนการสอนแต่ละครั้งต้องพิจารณาถึงสาเหตุและผลที่จะทำทุกครั้ง ให้ เกิดประโยชน์ เอาใจสวดส่องดูแลในการพัฒนาสำนักศาสนศึกษา เช่น หมั่นประชุมปรับปรุงการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา ตรวจสอบระบบการทำงานโดยยึดหลักการ มีประโยชน์ พิจารณาไปตามความเหมาะสมว่าควรดำเนินการส่วนไหนก่อน ใช้โยนิโสมนสิการอย่างรอบรู้และรอบคอบแล้วนำไปสู่การทบทวนตัวเองและในสิ่งที่ทำ หรือเรียกว่า เก็บรายละเอียดนั่นเอง ผู้บริหารควรใช้สติปัญญาในการพิจารณา

๕. การควบคุมตามหลักอิทธิบาท ๔ การพัฒนากิจการบริการจัดการสำนักศาสนศึกษา มีการควบคุม การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการประสานงาน ทำหน้าที่เป็นพี่ปรีกษาให้กับบุคลากร มีการกำกับดูแลรักษาพัฒนากิจการบริการจัดการสำนักศาสนศึกษาอยู่เสมอ มีการจัดการควบคุมดูแล โรงเรียนพระปริยัติธรรม ให้มีความสะอาด มั่นคงแข็งแรง อยู่เสมอ มีการกำกับดูแล ให้อยู่ในกฎระเบียบด้วยการตรวจตราในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง

ฉันทะ: มีการประเมินผลการเรียนการสอนนักธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนงาน ดำเนินการควบคุม สามารถแก้ไขได้ ก็จะมีผลดีในการทำงานก็จะเกิดความพอใจอย่างต่อเนื่องในการทำงานงานนั้นๆ บรรลุผล จะต้องมีความรับผิดชอบ ทำงานอย่างจริงจัง พอใจในการดำเนินการเรียนการสอน มีการประเมินผล เช่น ประเมินจากผู้สนับสนุน จากการติชมของผู้เกี่ยวข้อง ในการบริหารจัดการ

วิริยะ: มีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคการเรียนการสอน นักธรรมตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การพัฒนากิจการบริการจัดการสำนักศาสนศึกษาจะต้องทำงานอย่างต่อเนื่องติดต่อกันไป การสิ่งใดแล้วเสร็จก็ต้องทุ่มเท ทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังใจในการทำงาน ถ้ามีความมุ่งมั่นและความสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ เกิดความสนุกในการทำงาน ปัญหาย่อมเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถ เมื่อสามารถแก้ไขปัญหาได้ก็เกิดความภาคภูมิใจ ต้องมีการกระทำติดต่อกันเป็นเวลานาน สม่ำเสมอ สิ่งที่ทำให้งานนั้นเกิดการคล่องตัว ถ้าเกิดอุปสรรคขึ้นระหว่างทาง การพิจารณาที่

ติดตามงานตลอดเวลาจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที กล้าคิด กล้าทำ กล้าเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ดีต่อการดำเนิน

จิตตะ: มีการจัดสรรและมอบหมายงานให้แก่บุคลากรผู้มีความรู้มารับผิดชอบ เช่น การพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา ที่ชำระตามอายุการใช้งาน บางสิ่งหากชำระหมดไตรมาสเกิดไม่สะดวกต่อการเรียนการสอน ดังนั้น เมื่อครบอายุที่จะต้องเปลี่ยนแล้ว ให้ดำเนินการทันทีโดยเอาใจใส่ดูแลควบคุม และผู้บริหารต้องมีความรับผิดชอบในการทำงาน ทำให้งานออกมาเรียบร้อยดีงาม ทำให้งานออกมาดี มีคุณภาพ อุทิศตน อุทิศใจ กับการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการให้ดีขึ้น

วิมังสา: ติดตามผลงานการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนการควบคุมที่วางไว้ การตรวจสอบประเมินผล การพิจารณาไตร่ตรองการทำการกิจกรรมต่างๆ คิดหาวิธีการแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และเพื่อให้งานเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามแผนงานการควบคุมที่วางไว้ เมื่อได้ดำเนินการแล้ว ซึ่งตามวัตถุประสงค์การการพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษา ก็คือการติดตามดูแลรักษาแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนการสอนตามกาลเวลา เพื่อให้การเรียนการสอนนั้นๆ เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการ การดำเนินการใดๆ ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ไม่มีความรู้ก็ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หากมีการตรวจสอบและมั่นใจว่าสามารถดำเนินการได้ ผู้บริหารต้องรู้เหตุผลและการตรวจสอบต่างๆ พิจารณาข้อมูลให้เป็นไปตามความเป็นจริง เพราะจะทำให้การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ไม่ผิดพลาด และได้ผล ซึ่งนับเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากสำหรับผู้บริหาร โดยต้องใช้วิจรรย์ญาณก่อนเลือกโครงการว่าจะทำแบบไหน ลักษณะใด บริเวณใด เพื่อประโยชน์อะไร ส่วนแต่ใช้เหตุผลและการพิจารณาการตรวจสอบสภาพข้อเท็จจริงต่างๆ มีความคิดใหม่ๆ เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการสำนักศาสนศึกษาให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น